ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 406
Субота, 3 октобар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

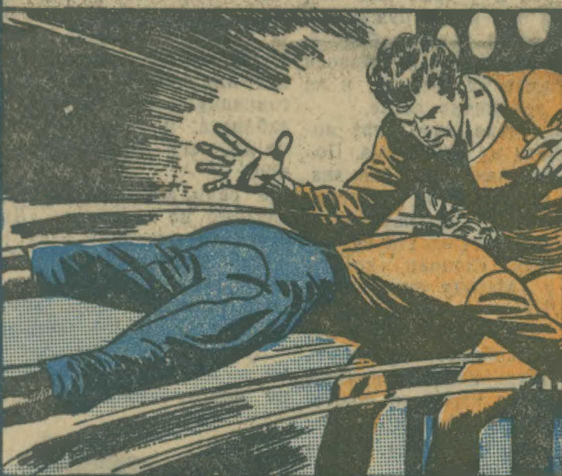

У ОВОМ БРОЈУ:

- У ДАЛЕКОМ СВЕТУ
- ЦИН ИЗ КАРДИФА
- ПАТЕНТИ

СТРИПОВИ: *Бајка о цару Салтану, Паја, Мики, Бим и Бум, Флаш Гордон, Ирска бајка, Пегаз тражи Хидру и Сима Зима.*

3-45/59

ЛЕОНИД ЛЕНЧ:

БУДИЛНИК

Званичник Бризњиков дошао је у посету свом колеги Фјодору Павловићу Најђенову још у десет сати увече. Сад је један по поноћи, а он и не помишља да иде.

Седи у трпезарији, пребацио ногу преко ноге, окренуо леђа зидном часовнику и говори, говори, говори.

Није сервирана ни вечера. Место ње заложили су се мало чајем и ружичастим јагодама, које су због нечег мирисале на уље. Да ће вечере бити он се више и не нада, али ипак седи.

Домаћица Јелена Митрофановна сасвим отворено зева. Фјодор Павловић, домаћин, да не би задремао од као јесења киша монотоног чаврљања свога госта, жестоко трља нос.

Бризњиков ништа од тога не примећује. Брзо прелази с теме на тему, као заљубљен славуј који се заноси својом песмом.

Сад говори о томе како је тешко устати изјутра на време да се не би задоцнило на посао. Тема је као поручена и због тога домаћини чак мало живнуше.

— Знате, добио сам од своје тетке леп старински будилник — каже Бризњиков. — Но не звони ђаво него као да штуца. И то једва-једва. Однесем га мајстору. Опипа га овај, и каже: „Могу да га поправим. И звониће. Али ћете морати на један сат пред звоњење да устанете да га навијете". Каква глупост! Одлучих — боље је нека штуца као и досад. А имате ли ви будилник, Јелена Митрофановна?

— Имамо, како да не. Ми га за сваки случај навијемо сат раније.

— То није поуздано средство! Један мој познаник, Јелена Митрофановна, такође је навијао часовник сат раније, али чим се пробуди он помисли: „Могу још мало да полежим. Имам сат на располагању". Али он онда проспава цео тај сат резерве и још два сата приде. Отпустили су га, наравно.

— Ђаво ће га знати! — примети Фјодор Павловић, остављајући свој нос на миру. — Треба измислити неко сасвим поуздано средство, да би човек изјутра могао устати на време.

— Тако је! — одушевљено прихвата Бризњиков. — Веома је потребно. Ето, кад сам био још студент, ја и један мој друг намеравали смо знате, да направимо чабар с претегом. У одређени час чабар се аутоматски преврће и на вас проспе хладну воду.

— То не вреди, жао ми је постеље, а друго, ко тврдо спава тога нећеш пробудити.

— Могућно — сложи се Бризњиков и настави: — А, опет, један мој познаник увек је устајао према свом суседу. У његовом купатилу врло јако је шиштала славина кад би се пустила вода. Сусед је тачно у осам часова ишао да се умива, славина је шиштала — и мој се познаник будио... Отпустили су га недавно.

— Кога? Суседа?

— Не, мог познаника. Замислите: он се пробуди — мртва тишина. Закључи да је рано и понова заспа. Пробуди се по други пут — опет тишина. Он скочи и, да извините, онако без панталона звони на телефон и пита колико је сати. Кажу му да је једанаест. Он обамре. Онај сусед, глупачина једна, поправио славину. Било му је непријатно да досађује свету.

Пола два после поноћи, Бризњиков, погледавши најзад на зидни часовник који га прекоре својим погледом, поче да се опрашта. Али то је трајало дуго: задржа се још једно двадесетак минута у претсобљу. Никако да оде.

На улици хладно. Трамваји не раде. Аутобуси такође. Бризњиков пође кући пешке.

У три сата ноћу леже он у постељу али никако да заспи: кроз главу му се стално мува будилник, који не звони но штуца.

Изјутра га не буди будилник, но жена. Тресе Бризњикова као да је јабука са зрелим плодовима, и виче:

— Устај, Пећа! Та хајде, устај!

— Одмах.. Још само минутић један! Молим те, Наталија.

— Ни минутић! Устај, иначе ћу ти скинути јорган.

— Господе! — стење званичник Бризњиков.

За доручком, Бризњиков жут, срдит, надувених очију, мажући масло на хлеб, говори:

— Седео сам синоћ с Фјодором Павловићем. Говорили смо о томе како би човек измислио неко поуздано средство да би изјутра устајао кад треба. После у канцеларији пуно, па не сме човек да задоцни:

— Па јесте ли измислили?

— Нисмо. А до два сата смо седели.

Званичник Бризњиков уздахну, узе ташну и оде. А једно пола сата доцније седео је он у својој канцеларији за столом, пушио не радећи ништа и оним истим досадним монотоним гласом причао своме суседу, нервозном књиговођи Рибенку:

— Сећате ли се Најђенова Павловића?

— Сећам се — одговори књиговођа, настављајући да шкрипи зубима над рачунима. — Немојте ми сметати, Петре Сергејевићу. Ево, опет сам погрешио!

— Опростите!.. Синоћ сам седео с њим до два сата. Говорили смо о томе на који би се начин могло обезбедити благовремено устајање изјутра. Ништа нисмо могли смислити. Зацело ћемо морати да прибегнемо бурету.

— Бурету? ...Пих, дођавола, опет сам погрешио!

Књиговођа Рибенко раскопча сва дугмета на капуту и поново стаде рачунати. Не збуњујући се, Бризњиков настави да објашњава:

— Узме се, знате, обично буре с претегом. У одређени сат оно се аутоматски изврне и на вас се проспе хладна вода.

— Постељне ствари пропадају — примети књиговођа Рибенко и одједном викну: — Опет сам погрешио због вас, Петре Сергејевићу! Одлучно захтевам да ми не сметате кад радим, господине Бризњикове!

Бризњиков се увређено окрете од нервозног књиговође и узе новине. Треба видети, шта се дешава у белом свету.

ЗАНИМЉИВИ УГАО

МАЛИ ПСИ ПЕКИНЕЗИ БИЛИ СУ ПРВОБИТНО КИНЕСКИ РАТНИ ПСИ ТЕШКИ И ПО 180 КИЛОГРАМА

ТЕНГ СИНГ

ИЗ ПАДАРАТА (ИНДИЈА)

УБИО ЈЕ, ШТАПОМ 1603 ГОДИНЕ, ЈЕДНОГ ТИГРА ЗБОГ ЧЕГА ЈЕ КАО НАГРАДУ ДОБИО ОД КРАЉА ЈАХАНГИРА 660 СЕЛА

ЛЕПТИРИЦА „СФИНКС" (MACROSILA CRUENTIS) ИМА „НОС" ЧЕТИРИ ПУТА ДУЖИ ОД ТЕЛА

СВА ЖИВА БИЋА МОГУ БИТИ АЛБИНОСИ

Недавно је аустралиски научник сер Едвард Холстром добио у свом малом приватном зоолошком врту недалеко од Сиднеја драгоцену приновy: три потпуно бела младунчета једне врсте патуљастих кенгура. Холстромов врт није обичан зоолошки врт; он скупља само албиносе. Сем белих примерака две различите врсте кенгура, он у њему има многобројне потпуно беле птице.

Нису све беле животиње албиноси. Код поларних медведа бела боја крзна уствари је заштитна боја захваљујући којој они могу да остану непримећени на снегу. Албиноси пате од великог недостатка пигмента, што се не огледа само у боји коже, косе или крзна, већ и у томе што код тих бића очи имају ружичасту боју. Као и људи-албиноси, тако су и животиње-албиноси преосетљиве на светлост и на њој су делимично слепе.

Готово свако живо биће може да пати од албинизма. Поред белих кенгура наука зна, између осталог, и за беле свраке, врапце, вране, паунове и коала-медведе. Познати су, такође, бели слонови, које у Бурми и Тајланду сматрају за свете. Људи су често приписивали белим животињама нат природне особине: северноамерички Индијанци, например, указивали су нарочито поштовање белим биволима.

Албинизам се среће и код инсеката. Једна научна експедиција недавно је у северној Аустралији открила албиносе код четири разне врсте комараца. За муве албиносе наука је већ раније знала. Албинизам је познат и код риба. Један амерички акваријум већ годинама има једну јегуљу-албиноса. Чак и међу биљкама се могу наћи прави албиноси.

У свим људским расама наилазимо на албиносе. Двадесетих година овог века један биолог открио је у Сан Бласу, у Мексику, у једном индијанском племену које је имало 20.000 чланова 138 албиноса.

Крајња супротност албинизма је меланизам — ненормално много тамног пигмента у кожи, коси и ноктима. Меланизам је ређа појава од албинизма. Најпознатији пример претставља такозвани црни пантер у Индији. Уствари, црних пантера нема и то је леопард који има сувише много пигмента. Други познати пример је једна тропска риба, црна „молиснизија латипина", чији су нормални примерци сиви с металним отсјајем и понеком црном пегом.

ЗАБОРАВИЛИ...

Црвенокошци племена Утеха не знају да гађају стрелом, у чему су њихови преци били прави мајстори. То се открило када је једна група урођеника требало да учествује у снимању филма о капетану Буфалу. Режисер Џон Форд морао је да потражи своју компанију и да хитно захтева да му пошаље белце инструкторе који ће урођенике-статисте обучити у овој вештини њихових предака.

НЕОБИЧНА ЗАСЛУГА

Марија Побурка сада има 100 година. Давно се доселила из своје отаџбине Пољске у Америку, али све до данас није могла да постане америчка држављанка зато што није испунила један од услова: није научила да чита и пише енглески. Тај је услов сада престао да важи, јер јој је урачунат у заслугу допринос у порасту становника Америке. Њено потомство броји: 8 деце, 39 унучади и 105 праунучади.

Сериска производња летећих аутомобила

Једна фабрика припрема израду првог летећег аутомобила за општу употребу. Овај аутомобил ће имати 30 коња и два мотора. Лако ће ићи по равним површинама, док ће се над површином воде дизати тридесетак сантиметара.

АУТОМАТСКИ ПРОЈЕКТОР

У Великој Британији је конструисан уређај назван „пројектоматик", који потпуно замењује кинооператера. Аутомат сам гаси светлост у биоскопу, размиче завесу са платна пушта филмску траку у рад, а после претставе пали осветљење.

»СЛОНОВСКЕ« ЦИФРЕ

Мађарски истраживач и ловац Фенкови нашао је једном у шумама Африке на трагове неког огромног слона. Тек после годину дана Фенкови је успео да нађе и убије циновску животињу.

Слон је био висок тачно 4 метра — пола метра виши од досад највећих познатих слонова. У шуми није постојала

могућност да се циновска животиња измери и због тога је њена тежина остала неутврђена. Али, само за усољавање њене две тоне тешке коже био је потребан пун камион соли. Лобања овог слона чува се данас у Смитсоновом институту у Америци. За испуњавање лобање било је потребно готово пет тона глине.

ЧУДНА ОСОБИНА

Дрво бањан расте у Индији, али оно има чудне особине. Од једног јединог дрвета може да постане читава мала шума. Ово дрво пушта са својих грана корен у земљу, а тај

се корен доцније претвара у ново стабло, тако да после извесног времена једно овакво дрво прекрије простор који по прилици заузима једна мала шума.

НОВ ПЕРИОД

Године 1794 Ели Витни пронашао је машину помоћу које

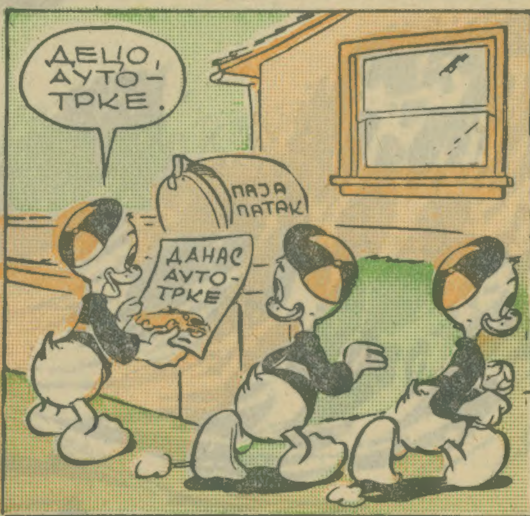

се ваде семенке из памука. Тим проналаском почео је нов период у производњи памука.

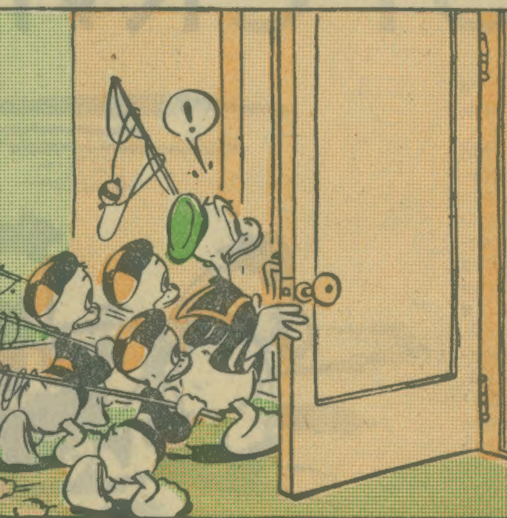

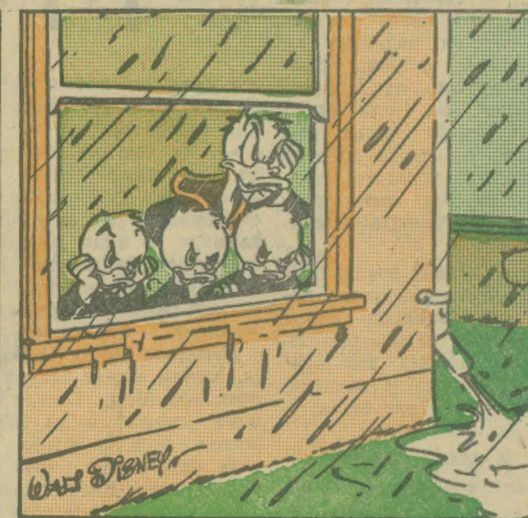

МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

Двадесет километара јужно од Дубровника, у великојували протежу се поред обале три мала места: Купари, Сребрно и Млини. Свако од ових имена крије историју самог места.

☆

На једном ненасељеном простору поред обале са нешто више земље него обично у овом оскудном крају, још у 17 веку копана је земља и прављен цреп који је у примитивним пећима сушен. Пошто се у овој околини цреп каже купар, то је и мало место створено насељем радника названо тим именом.

☆

Друго место Сребрно, или како мештани кажу Сребрено, нема никакве везе са сребром. Име је дошло од латинског sub regno што значи под владом, под жупом, јер је читав крај припадао Дубровачкој жупи. Временом је та реч изгубила основни смисао, па је добила неко „логично" значење и претворила се у Сребрно, са тенденцијом да се и оно друго е избаци према речи сребрн.

☆

Порекло имена Млини већ је очигледније. У овом крају било је много текуће воде која се сливала низ стеновите хриди изнад мора. Још давно кад је и насеље настало ту су направљени млинови који су подмиривали потребе за брашном читаве околине.

РАЈ ЗА ДОМАЋИЦЕ

На листу нових проналазака уписане су и три машине које су прави „рај" за домаћице. Прва је кухињска пећ-фрижидер. Домаћица припреми јело за кување и стави га увече или рано ујутро у фрижидер. Затим укључи нарочити часовник који у жељено време дејствује на механизам једне полуге тако да се јело стави на пећ и ова почиње да га кува (или пече). Када је јело готово, пећ-фрижидер се аутоматски искључује.

Другу новину претставља џепни радио-отпремник који омогућује домаћици да свршава послове, купује по вароши а чиновници да седи у канцеларији и да истовремено помоћу апарата теледиригују готовљење јела у кухињској пећи. То се чини једноставним повећавањем или смањењем температуре у пећи.

Трећа машина која треба да олакша рад домаћице је нарочита чистачица за прање и чишћење пода. Она сама трља, пере и суши под, а када се у њеним аутономним батеријама електрична енергија исцрпе, сама прилази зиду, укључује се у коло струје градске мреже и напуни батерије.

ЗАГОНЕТНА ВЕШТИНА

Много пре но што су европски народи били ближе упознати с металима, знали су стари Индијци да праве металне посуде високе и до 2,80 метра. Поред тога, они су знали и за неко средство помоћу кога су могли да спрече оксидацију бакарних легура.

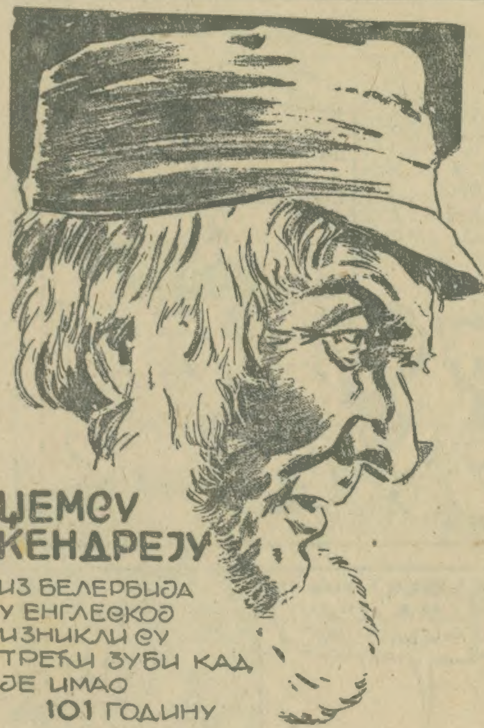
ШАРПАНТИЈЕОВА ВАРКА

Познато је да човек није у стању да оцени тежину сваке ствари. Један опит најбоље то доказује. Две потпуно једнаке кутије по тежини, али различитог облика изазваће погрешан закључак: учиниће нам се да је мања кутија тежа. На први поглед ово се чини невероватно али ту има логике. Од веће кутије очекујемо да ће бити тежа, а када то не осетимо, онда ће нам тежина оне мање изгледати већа. Ова појава позната је под именом Шарпантијеова варка.

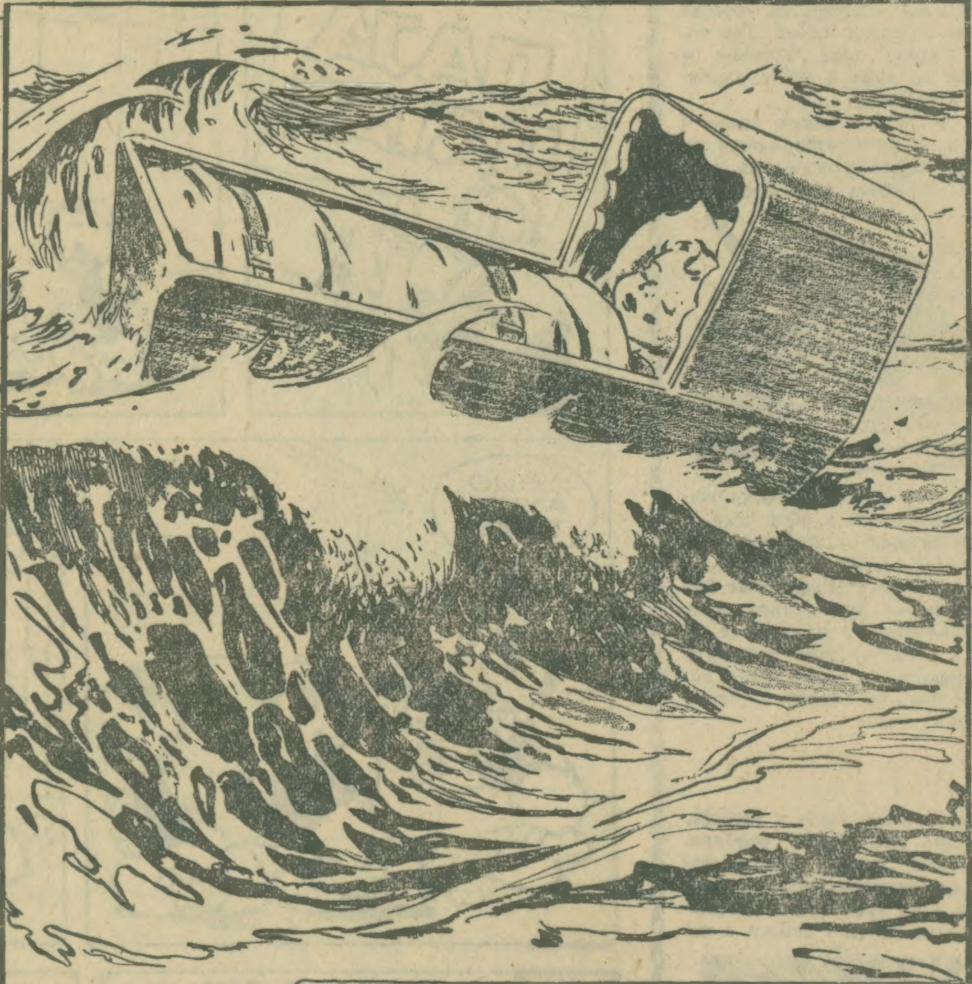
СРЕЋА МУ СЕ ОСМЕХНУЛА

Бастер Китон, некад славни комичар, увек озбиљна лица и који се никада није смејао, живео је више од две деценије у забораву и таворио у беди. Пошто је већ превалио седамдесету годину и није имао средстава за издржавање, прихватили су га неки старачки здравствени домови. Али, флегматични Бастер један је од ретких глумаца који је после дугог заборава доживео тријумф. Наиме, њега је недавно поново „лансирала" телевизија, добио је ангажман за филм, купио је раскошну вилу у Холивуду и опет је постао филмски милионар.

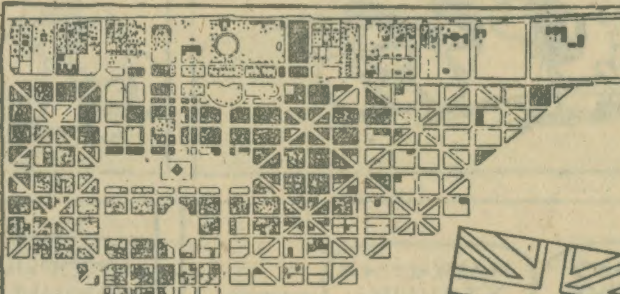
РИПЛИ ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

КОЛЕВКА ИЗДРЖЉИВИЈА ОД БРОДА

БРОД „ЈОРК" КОЈИ ЈЕ ЗА ВРЕМЕ БУРЕ ПРЕТРПЕО БРОДОЛОМ У БЛИЗИНИ ХОЛИХЕДА (ВЕЛС) ПОТОНУО ЈЕ СА ЧИТАВОМ ПОСАДОМ И СВИМ ПУТНИЦИМА — СЕМ ЈЕДНОГ ДЕТЕТА ПО ПРЕЗИМЕНУ МЕДОКС ЧИЈУ СУ ДРВЕНУ КОЛЕВКУ ТАЛАСИ ИЗБАЦИЛИ НА ОБАЛУ...
МЕДОКС ЈЕ, КАД ЈЕ ОДРАСТАО, ПОСТАО ДИРЕКТОР ОПЕРЕ У МОСКВИ — 1757 —

МОРСКИ ГОСТ

Гостопримство Севера давно је постало пословично. „Личност госта је света" — гласи неписани закон северних ширина. Било где да се нађете, на Чукотки или Тајмиру, на Коли или у тундрама Велике Земље, осетићете то чим после дугог и заморног пута угледате усамљену колибу или сиву купу привременог станишта Самоједа-луталица.

Домаћин ће вас посадити на најлепше место крај огња, понудиће вам најбољи комад меса или рибе, налиће вам чашу ракије. Ништа вас неће питати; неучтиво је запиткивати човека све док се не угреје и не утоли глад.

Такав је закон. Домаћин ће се смртно увредити ако понудите да му за то платите. Сматраће вас крајње неучтивим, ако му, пошто сте се заложили, сами не испричате о себи, о томе куда путујете и због чега и ако с њим не поделите последње новости које сте чули. За гостопримство на Северу плаћа се једино искреним разговором.

— Ми смо поштовали тај неписани закон тундре, искрено се њиме одушевљавали, али смо сматрали да он важи само за људе, — пишу у својим заједничким успоменама с пута по Северу руски природњаци — истраживачи Крајевски и Лиманов. — Међутим...

Догодило се то на Варандеји, једном малом острву у Баренцовом Мору. Стигли смо на њега „сувим" — са запрегом ирваса која је летела преко леда исто онако брзо као и кроз тундру. Било је рано пролеће. Ружичасти стубић алкохолног термометра још се јежио од студени и држао се око цртице која је обележавала минус 40 степени. Мада се сунце сваким даном све више дизало над хоризонтом, термометар никако није реаговао на његове сјајне, али не и топле зраке.

Већ првог дана упознали смо се с готово свим одраслим становницима острвског насеља које није бројало више од тридесет особа.

Сутрадан ујутру пробудио нас је промки лавеж паса. Обукавши се на брзину излетели смо на кућни доксат. Недалеко од куће, на снегу, црнело се нешто велико, мешини слично тело. Око њега, љутито лајући, скакали су чупави пси, док су људи стајали мало даље. Фока! Али, како је доспела овамо, жива и неозлеђена, усред насеља?

Сваки други становник острва је ловац који добро познаје навике „морске звери", како овде називају фоку. Објаснили су нам да је фока, највероватније, изашла кроз неки отвор у леду недалеко од обале да би се надисала свежег ваздуха и да је... заспала. Док је спавала, мраз ју је претекао и покрио леденом кором отвор кроз који је изашла. Кад се пробудила, око ње је свуда био чврст лед. Тада се уздигла на „руке", погледала око себе да би нашла пут у родну стихију и приметила у даљини тамне кровове кућа. „Морска звер" има слаб вид и од кровова кућа вероватно су јој се учиниле слободне површине воде.

Отворено говорећи, било нам је жао фоке. Брза и спретна у води, на снегу је изгледала потпуно беспомоћна. Њено лепо тачкасто крзно је подрхтавало, из отворених уста избијало је претеће сиктање, али очи, велике испупчене очи морског становника, гледале су уплашено и болно.

Били смо уверени да ће фоку тај сан несумњиво стати главе. Јер, лов на фоке је једно од основних занимања становника овог острва. Да би дошли до фоке ловци су често принуђени да преко замрзнутог језера превале по десетину километара, да сатима и сатима чекају крај каквог отвора на леду, да прибегавају стотинама ловачких досетки да би јој се приближили на домет пушке. А сад каква срећа: животиња је сама дошла у насеље.

Најстарији међу ловцима, један седобрки старац, дозвао је тада једног дечака и нешто му рекао. Малишан се осмехнуо, климнуо главом и отрчао.

— Шта намеравате да чините? — запитали смо ловца.

Старац је уздахнуо и као да је пречуо наше питање, рекао:

— Ех каква крупна животиња! Има у њој бар сто кила.

Малишан се већ враћао и из далека је викао:

— Нашао сам!

— Хајде! — кратко је наредио старац.

Два јака ловца, не хајући за претеће сиктање незване дошљакиње, зграбили су је за пераја и стали је вући према мору. Испред њих су трчали дечаци, око њих су скакали пси, а иза њих су ишли људи. Много људи. Сви који су били слободни.

До најближег отвора у леденом покривачу било је више од километра. Уморни од терета, „спроводници" су пустили фоку на неколико метара испред отвора. Осетивши слободу, животиња је грозничаво „замахнула" перајима и устремила се према рупи у леду. Стигавши на саму ивицу застала је, црне буљаве очи последњи пут су с чуђењем и благодарношћу блеснуле на људе и фока је без пљеска клизнула у тамну воду која се пушила на мразу.

Када је све било готово и ми кренули натраг у село, старац се, очигледно, сетио нашег питања и погледао хладно неке становнике насеља — не ловце — који су стајали по страни, погледао их погледом каквим се гледају људи који не схватају најлепше пориве људског срца.

— Убити фоку у лову је храброст — рече он. — А ова животиња сама нам је дошла. Она је — гост.

Необична путовања

За љубитеље сензација пут око света на сплаву или ваздушном балону не претставља

више подвиг вредан пажње. Њима је потребно нешто још необичније.

Недавно су многи листови у свету донели вест да је неки двадесетпетогодишњи младић пешице прешао пут од Сингапура до Ламанша, преваливши на тај начин за годину дана растојање од 30 хиљада километара. Сваког дана он је просечно превањивао 70 до 85 километара.

Два млада Аустралијанца одлучили су да замраче славу овог Сингапурца. Они намеравају да предузму пут око света на ручним двоколицама. Како су изјавили, они ће наизменично возити један другога и смењиваће се после сваког пређеног километра. „Механизовани пешаци", како су себе назвали, одмараће се само на пароброду приликом преласка с континента на континент.

Мачке које звоне

На улицама једног португалског града стално се разлеже тихо звоњење. Међутим, то није нека новоуведена врста звучних сигнала градског саобраћаја, већ звоне мала звона обешена о врат свих мачака у граду. Ове, иначе љупке, домаће животиње најрадије се хране мањим птицама при чему, наравно, не праве разлику између корисних птица и штеточина. Најзад је општинска

управа издала наредбу којом се сви сопственици мачака обавезују да својим љубимицама вежу звона око врата. Ствар је птица да ли ће се спасавати од ове звонеће опасности или не.

ЗБОГ ТОГА

Управник опсерваторије у Зонебергу, Источна Немачка, Куно Хофмајстер открио је нову комету. Али, исту комету открио је у Средњој Африци Бестер, управник опсерваторије у Блемфонтајну. Због тога је и ова новооткривена комета названа „Хофмајстер—Бестер".

Необичан сусрет

Многи се сећају челускинаца и њиховог спасавања које је 1934 године узбудило свет.

Увече, 12 фебруара 1934 године ледене санте су се сасвим склопиле око брода „Чељускин". Иако се маневрисало из све снаге брод није могао да крене напред. Ујутру, лед је пробио дно брода и вода је продрла у машинско одељење. Минути су били избројани.

Путници и посада спасавали су из брода шта се могло и истоваривали на ледену санту.

Чула се команда капетана брода:

— Сви на лед!

Крма брода се све више издизала, појавио се затим застор паре и воде и брода више није било.

Сви су остали на леду: сто шесторо њих, међу њима и две бебе.

— Једна од њих, — сећа се Михаил Водопјанов, један од авијатичара спасилаца „челускинаца". — двогодишња Ана Бујко ишла је са родитељима на Врангелово Острво. На броду је тек проходала и проговорила. Друга девојчица је била још мања — родила се на броду. Њени родитељи, научни радници, дали су јој име Карина јер је рођена за време пловидбе Карским Морем.

Заједно са осталим бродоломцима и Карина се нашла на леденој санти. Тешко је било и одраслима акамоли беби од неколико месеци. Морала је да се сарвава на леду страшног Чукотског Мора. Да би је како-тако заштитили од хладноће, умотали су је у јеленске коже, од које су направили и мали шатор у самој леденој кући. Мајка би је преповијала тек када се ваздух загрејао од људског дисања. А када су чељускинци саградили дрвену бараку, Карина је добила топлији кутак.

Први авион који се спустио на ледену санту да би спасао чељускинце понео је са собом Карину и њену мајку.

Готово четврт века касније Водопјанов је опет пошао на поларни лед. Са овом експедицијом приспео је у Лењинград. Ту су га студенти Арктичког института замолили да им исприча о својим најзначајнијим летовима.

После предавања — пише Водопјанов у својим мемоарима, — пришао ми је професор Јаков Јаковљевич Гакел.

— Водопјанове, — рекао ми је он, — ви сте поменули име Карина. Да ли се сећате тог детета?

— Како да не! Била је нежна и питома. Ишла је из руку у руке. Ја сам је њихао на коленима.

— Па онда упознајте се. — насмејао се Гакел и привео к мени две високе девојке. — Која је од њих Карина?

Из недоумице ме је избавила сама Карина. Насмејала се и пружила ми руку:

— То сам ја! Да се опет упознамо!

Карина Васиљевна је тада студирала на геолошком факултету у Лењинграду. Изабрала је одважну професију да испитује недра земље, уз стално лутање по шумама, тајгама и пустињама.

— Зар те родни крај не вуче? — упитао сам Карину.

— Када будем завршила факултет отићи ћу да видим Карско и Чукотско Море, — обећала ми је она.

Покренуо срце »мртваца«

Ударац са стране по грудима може да покрене срце које је престало да куца, каже доктор Џон Бренденбург из Дедфорда. Он је описао случај 64-годишњег човека који је за време играња голфа наједном осетио јак бол у грудима. Иако је брзо пренесен у болницу он је „издахнуо". Доктор Бренденбург није могао да осети његов пулс, није чуо срчане тонове, нити је приметио да болесник дише. Тада је ударио три пута кратко по левој страни груди „умрлог". После трећег ударца осетило се јако али неправилно куцање пулса. Четрдесет минута доцније пулс је постао правилан.

Ђурин Обилић

Ђура Јакшић радећи неке слике за манастир Враћевшницу израдио је, поред осталих, и слику Милоша Обилића, чијем је телу дао велике размере, а лицу необичан израз.

После неког времена запитали су Ђуру зашто је тако

израдио Обилића. Он им је одговорио:

— Па када је Обилић нека је и снагом обилат.

— Али му лице казује да не мисли добро!

— Поћи у намери да се убије цар Мурат усред његове војске, па размишљати — не бива. Ко убије цара — не мисли, а ко размишља — није Обилић! — одговори Ђура.

ПАБАЛА

Под врелим сунцем Индије живе људи изванредно отпорни, издржљиви и спретни. Досада су често успевали у много чему што Европљани веома тешко или никако нису могли постићи. Понекада та достигнућа изискују изванредан напор воље и снаге, као и максималну концентрацију.

На фотографијама се види један играч „пабале" из јужног дела државе Бомбај. Вежба се састоји у томе да се железни ћуп пун воде, тежак око 35 килограма, подигне на врат а да се притом не проспе ни једна кап воде и рукама се ниједном не дотакне. Исто тако треба излити воду из ћупа до последње капи, опет без помоћи руку. Ово је веома тешко извести јер је ћуп готово лоптастог облика и прилично гладак.

На слици 1) види се како се ћуп помоћу бедара подиже са земље; 2) ћуп је на коленима и опире се о прса. Да би се то постигло потребна је сарадња мишића ногу, врата, прса и стомака као и помоћ браде. Најтеже је преместити ћуп са колена на рамена као што видимо на слици 3). Јаким и кратким покретима читавог тела као и пажљивим покретима леђних мишића ћуп прелази на рамена и премешта се на врат (слика 4). Ништа није лакше ни изручити воду из ћупа (слика 5). Последње капи се морају излити преко главе (слика 6). Пабала је зато делимично игра и тешка вежба снаге, спретности и пажње.

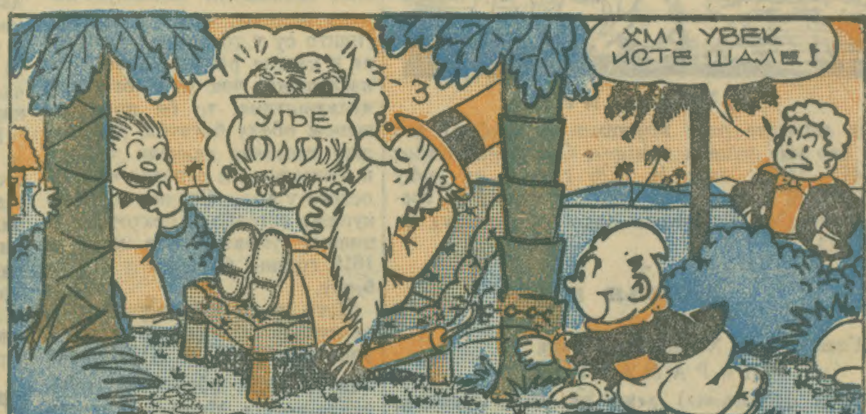
БЕЗ ТАКМАЦА...

Нов холандски брод „Ротердам" који је почетком септембра кренуо на своју прву пловидбу у правцу Њујорка има носивост од 38.650 тона. Он није ни највећи ни најбржи брод на свету, али у погледу удобности он засад нема такмаца. „Пловећи дворац", како га Холанђани називају, може да прими 1450 путника. Уз сваку кабину постоји купатило или туш, затим телефон и уређаји за подешавање климе. На броду се налазе још: трпезарије, салони, барови, турско купатило (амам) и позориште за 500 гледалаца (највеће бродско позориште на свету). Постоје и трговине: од продавнице дувана до јувелира и много другог што чини путовање удобним. Мотори имају 35.000 коњских снага. На броду постоје стабилизатори који спречавају њихање брода, затим дестилатори који могу 900 тона морске воде сваког дана претворити у слатку воду за пиће, итд.

Стомак који вари све

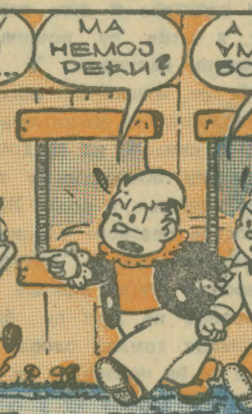
Чувар слонице „Аиде" у ротердамском зоолошком врту тврди да сви дебелокошци нису сладокусци. Има их и веома прождрљивих који гутају све што стигну. Једног дана када је био слободан, чувар је посматрао „Аиду" и записивао шта је све она од публике добила и појела: 1706 шака ораха, 198 комада хлеба са маслом, 891 режањ сухог хлеба, 516 бонбона, 811 бисквита, 2 корнета сладоледа, 17 јабука, 198 кришки поморанџе, 1 кобасицу, 1 кожну рукавицу, две мале гранчице и 1 кожни појас.

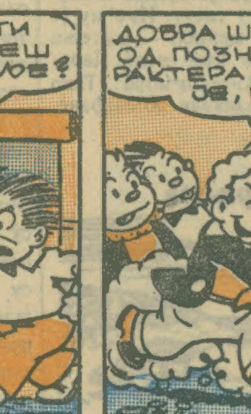

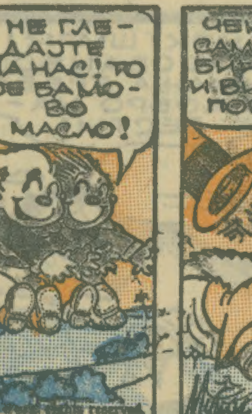

ПЛАНИНА БОГА ХЛАДНОЋЕ

У источној Африци лежи један вулкански масив чије се три високе купе — Шира (4.300 м), Мавензи (5.355 м) и Кибо (6.010 м) — виде са велике удаљености, јер бљеште изнад мора зеленила. Последња купа, Кибо, покривена је вечитим снегом и ледом; ни тропско сунце Африке не може да отопи њених 10 ледника. По веровању Суахими црнаца на тој хладној планини живи **Nscharo** — бог хладноће, а како се планина на њиховом језику каже **Kilima**, то су они цео масив назвали

КИЛИМАНЏАРО

✡

Драги град

Главни град Туркменске ССР

АШХАБАД

има око 200.000 становника. Он је основан 1881 године у Ахалтекинској оази на југу пустиње Кара Кум. Име му потиче од туркменских речи: **ush** — драг, мио и **abad** — град, тојест Ашхабад — Драги град.

✡

Отац јабука

Тако се на језику Казахстанаца зове главни град Казахстанске ССР

АЛМА-АТА

који има око 350.000 становника. Име му одговара, јер у његовој околини има много воћњака, највише јабукових.

✡

Земља сребра

АРГЕНТИНИ

(од латинске речи **argentum** — сребро) дао је ово име чувени поморац Себастијан Кабот (1477—1557), када је 1526 године на ушћу Ла Плате мењао своју робу у замену за сребро, које су Индијанци доносили однекуд са запада.

✡

Житељи мора

Главни град Холандске Гијане

ПАРАМАРИБО

(90.000 становника) лежи на реци Суринам, недалеко од ушћа у море. То је уједно и највећа извозна лука боксита у свету. Име му је индијанско: пара — море и марибо — житељи (становници), те у суштини име града Парамариба значи у преводу „Житељи мора". Тако су Кариби (Индијанци) називали Холанђане.

✡

Острво корњача

У Тихом Океану, на самом полутару, 1.000 км западно од обале Јужне Америке, лежи група од 16 острва чија укупна површина износи 7.800 км². На њима поред гуштера дужих од 1 м живе и корњаче тешке до 700 кг. Због последњих Шпанци су сва ова острва назвали

ГАЛАПАГОС

што на њиховом језику значи корњача. Малобројно становништво живи од сточарства и земљорадње.

ПРИЗОР СА КУПАЛИШТА НА ОБАЛАМА ЛАМАНША СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА ПРОШЛОГ ВЕКА

НЕКАД И САД

— НЕКАДА ЈЕ КУПАЊЕ У МОРУ БИЛО ДОЗВОЉЕНО САМО ОНИМА КОЈЕ СУ УЈЕЛИ БЕСНИ ПСИ — БАЊЕ У КОЈИМА СУ НА ПОВРШИНИ ВОДЕ ПЛОВИЛИ СТОЛОВИ СА ПЕЧЕЊЕМ И ВОЋЕМ — НА КУПАЛИШТИМА XVII и XVIII ВЕКА КУПАЧИ СУ ВИЛИ ОБУЧЕНИ ДО ГУШЕ, ЖЕНЕ СУ УЛАЗИЛЕ У ВОДУ СА ШЕШИРИМА НА ГЛАВАМА А МУШКАРЦИ СА ВУКЕТИМА ЦВЕЋА

Једно од првих писаних сведочанстава о заједничком купању људи у већим воденим пространствима оставио је Поџе Флорентинац, који је описао своје утиске о купању у базелској лековитој бањи 1415 године.

У тој чувеној бањи, у то време било је око 30 басена у којима су се заједно купали мушкарци и жене. Према Поџовом писању мушкарци и жене су били одвојени решеткастом оградом.

Купања у млакој бањској води су била тако пријатна, пише Поџо, да су многе жене по цео дан седеле у води. Оне нису излазиле ни за време обеда, већ су јеле са столова који су пливали по површини воде и на којима су се налазиле сваковрсне ђаконије, печена живина, воће и сиреви. Пошто су у то време друштвене и класне разлике биле врло наглашене, чак и у бањским купалиштима, то би по завршеном обеду богатих, сиромашни главачке скакали у воду и отимали се о отпатке који су остали у води. Сличне описе са купања оставио је ректор Лајпцишког универзитета који је 1615 године боравио у Пломбјеру.

Дуго су се мушкарци и жене купали обучени до гуше. У басенима XVII и XVIII века они су били обученији него икада раније. Мушкарци су носили капутиће и дуге панталоне, а главе су покривали платненим капицама. У Аустрији су мушкарци улазили у купалишта са шеширима на глави и скидали их са достојанственим покретима у тренутку ступања у воду. Жене су носиле платнене хаљине и плетене шешире. У Аустрији су носиле дуге хаљине са шлеповима на које су били пришивени комади олова да сукње не би исплoвиле на површину. У Базелу су у XVIII веку још увек били у моди пловећи столови на које су елегантне купачице са шеширима и рукавицама остављале своје дуванкесе и марамице. Мушкарци су могли ући у заједничко купатило само са китама мирисног цвећа у рукама.

Купање у мору дуго се сматрало за нездраво, па чак и опасно по живот. Зар треба бољег доказа од дефиниције купања у мору која се налази у Енциклопедији француске Академије наука од 1718 године: „У мору се купају они које уједе бесан пас." Лечење у лековитој морској води се састојало у томе што се настрадали од уједа везивао јаким ужетом и у три маха бацао у морске таласе. Тако су марта 1671 године лечене три почасне даме Марије Терезије и, наравно, нису излечене.

Први морски купач кога није ујео бесан пас о коме је историја оставила извесне појединости био је Карло Велики. Он се купао у морској води заједно са својим официрима гардистима. Велики обожавалац морских купања био је и Наполеон. Ево једног описа о његовом купању у Бијарицу 1808 године из пера генерала Бранта: „Сваком императоровом купању претходи извиђање морнаричке коњице да би се предупредило свако изненађење које би могли приредити Енглези. За све време док се Наполеон купао деташман кавалерије је чувао прилазе обали а неколико десетина коњаника су под пуном ратном спремом на својим коњима одлазили неколико десетина метара далеко од обале према пучини."

У доба Рестаурације купање се препоручивало само извесним болесницима а за време француског краља Шарла X постојали су већ „заклети купачи". То су били најбољи спортисти и људи изузетне физичке снаге који су слично данашњим спасиоцима носили на грудима нарочите плакете и прискакали су у помоћ случајним утопљеницима.

Тек половином прошлог века купање је почело да се упражњава од стране ширих слојева. Отмен свет је тада у Булоњу у кочијама одлазио све до саме обале а свлачење се вршило под заштитом брижљиво затвореног возила. Затим су слуге над водом постављале нарочите шаторе испод чијег се крова могло купати неколико особа. Све је било тако организовано да мушкарци и жене у таквим „недостојним приликама" не буду изложени погледима непознатих.

Ево најзад упутстава познатог париског лекара доктора Годеа, који је био и лични лекар Луја Филипа из 1835 године, о томе како се треба купати:

„Деца не смеју остати у води више од два до три минута дневно, жене четири а мушкарци осам до 12 минута. Дуже купање би могло озбиљно угрозити њихову нервну равнотежу. Познавао сам једног младића, наставља доктор Годе са чуђењем, који се у морској води купао три пута дневно по пола часа! Наравно, он је био потпун идиот. Када се изађе из воде потребно је одмах се обрисати да морска вода не би изветрела на нагом телу. Када се купач обуче пожељно је да не гледа поново у правцу морске воде. Овакво посматрање може да доведе до „низа незгода и несрећних случајева!"

ЧАСОВНИЦИ ИМАЈУ ДОБРЕ „НОСЕВЕ"

Часовници немају чуло мириса, а ипак горњи наслов има своје оправдање. Наиме, испитивања вршена у једној швајцарској фабрици показала су да су добри ручни часовници веома осетљиви на јаке мирисе, тојест да мириси утичу на њихов рад. Најјаче дејство на ручне часовнике има мирис руже.

На веће часовнике — зидне, стоне, па и џепне — мириси немају никаквог дејства или је оно толико мало да не утиче на рад сатног механизма. Један обичан џепни часовник има око 120 делова и 26 подмазаних места. Ручни часовник, међутим, има 200 делова. Њихалични котур, срце часовника, изврши у току дана 400.000 покрета, а зупчаници тог котура тањи су од власи с човечје главе. Најмањи завртањ за један минијатурни ручни сат има пречник од свега три десетине милиметра, а лакши је од једног милиграма.

ЦАРСТВО ОБЛАКА

У индиској држави Асаму лежи пространа зараван Асамски плато. Она је позната и под домаћим именом

МЕГХАЛАЈА

које у преводу значи Царство облака — „мегха" — облак — и „алаја" — царство, стан. Име јој одговара. То је једна од највлажнијих области на свету; у месту Черапуњи годишње се излучи просечно 12.000 мм падавина — више него било у ком другом месту у свету.

✡

Прекрасна појава

Блистави врх Каракорума

ДАПСАНГ

раније познат под именом енглеског истраживача Годвина Остина, по висини је други врх у свету — 8.611 м. Тибетанци су му заиста дали лепо име — Дапсанг, тј. „Прекрасна појава".

✡

Мајка богова

Тако су Непалци назвали највиши врх света

ЧОМОЛУНГМУ

познатији под именом МОНТ ЕВЕРЕСТ, висок (по новијим подацима) 8.848 м. Овај врх алпинисти су освојили тек 10 марта 1953. године.

✡

Влажна река

Највећа река у Европи

ВОЛГА

дугачка је 3.688 км. У њеном сливу, који је по површини 5,4 пута већи од Југославије, живи преко 50 милиона људи. У прошлости је она имала више имена. Садашње потиче од руске речи волглиј, што значи влажан. Кад знамо да се Волга сваког пролећа излива и обилно натапа равницу око свог тока у којој постоји још и преко 1.000 језера, онда је њено име — „Влажна" — заиста оправдано.

✡

Бездан

Мала република у Централној Америци

ХОНДУРАС

(1.8 милиона становника, површина 112.088 км²) као и истоимена британска колонија (око 100.000 становника, површина 22.965 км²) добиле су то име од шпанске речи „хондо" — — дубоко, те би Хондурас значило „Бездан". Име је сасвим оправдано, јер је у близини Хондураса Карибско Море врло дубоко.

✡

Пророков град

У Хеџасу у Саудиској Арабији лежи један од светих градова свих муслимана света

МЕДИНА

(око 50.000 становника), чије име потиче од арапског МЕДИНЕТ-АН-НАБИ, тј. „Град пророка" (Мухамеда, 570—632 год.).

СИМА ЗИМА

ШМРК! ШМРК! ПОСЛЕ ОВАКВОГ САНКАЊА ТРЕБА СЕ ДОБРО НАЈЕСТИ!

МОЈ НОС МИ КАЖЕ ДА ЋУ ОВДЕ НЕШТО НАЋИ!

РАЗОРАН ТИП, ЗАР НЕ?

ТРАС!

МЉАЦ МЉАЦ МЉАЦ ХАМ

УПРОПАСТИО ЈЕ НАШЕ ДЕЛО!

У далеком свету

У Горском Котару и данас постоји израз „Американци“ за оне који су морали некада да напусте свој крај и да се упуте У далеки свет преко великих мора не би ли тамо у непознатим земљама нашли бољи живот.

Горски Котар, Хрватско Приморје и Далмација упутили су у свет наше прве исељенике. Већ тамо с краја XVIII века, нарочито у Северној Америци, има наших људи из ових југословенских области. У другој половини прошлог века та емиграција све је јача. На обалама Тихог Океана, неколико стотина миља јужно од Ванкувера, и данас постоји насеље које носи назив „Винодолски“, што значи да су га основали наши људи из Хрватског Приморја, из Винодола, и то врло давно, пре сто и више година. Требало је имати огромне смелости да се у то време пређу бескрајна пространства Сједињених Америчких Држава од обала Атлантског до Тихог Океана, Великог Мирног Мора, како су наши људи некада називали Тихи Океан, и на његовим обалама чезнули за „школьићима“ у свом Јадранском Мору. И док су једни од њих ко зна како стизали са Атлантика на Пацифик, други су се пошто би једрењацима опловили читав амерички континент, искрцавали у „Светом Фрањи“, тј. у Сан Франциску. Одатле их је пут водио у сасвим непознате и врло опасне пределе „Дивљег запада“.

Пут у далеки свет

Једни су се задржавали на обалама Тихог Океана као рибари, продужујући оно исто занимање од ког су живели и у Старом крају. Други су одлазили у унутрашњост као копачи руда, а нарочито као трагачи златних жила. Од њих се мало ко вратио у „Светог Фрању“. Њихова судбина била је најтежа.

Како су пролазили наши људи који су, тражећи хлеба, дубоко продрли у још увек врло слабо насељене државе северноамеричке уније, о томе казује и повест Јосипа Краља, из Мркопоља, у Гороком Котару, који је 1852 године напустио свој родни крај и упутио се у далеки свет.

Аустриски конзул у Сан Франциску 1865 године послао је ријечком гувернеру један замотуљак, у коме се налазио низ докумената, један ишарани нотес и напомена да је код њега похрањено око две хиљаде долара, које му је оставио Јосип Краљ, пре него што је пошао на свој последњи пут у трагање за златом. Поред тога, у тој напомени речено је да је „извесни“ познат под именом Џозеф Кинг, аустриски поданик и да је код тамошњих власти уредно регистрован, с ознаком „из земље Хрватске, државе аустриске, града Меркополиса у Монтањ ревиру, на обалама триjестинског мора“.

Ми сиротиња без новаца

Конзул је две године чекао да се Јосип Краљ врати, као што је било договорено. Он је рок чекања продужио још за једну годину, знајући какве прилике владају у пустим америчким земљама и да је у њима тешко пронаћи поданика „његовог царског аустриског величанства“. Када се „Џозеф Кинг“ није вратио у Сан Франциско ни после три године, конзул је сматрао да је „ствар свршена“ и похрањене ствари послао у домовину...

Ко зна ко је узео Јосипову уштеђевину. Документа су остала: За њих се нико није интересовао, као ни за бележницу у коју је он унео толико занимљивих ствари. У њој се налазе белешке које обухватају готово десет година из живота наших најранијих исељеника у Сједињене Државе Америке.

Из те бележнице навешћемо само неколико одломака, а због лакшег разумевања нешто ћемо их допунити и прилагодити данашњем нашем изразу:

„1852 — крај године: Дођох у Неви Јорк, са кумом из Чабра (место у Горском Котару). Од Бремена града у Немачкој путовање мучно, а ми сиротиња без новаца, па скупљај мрвице од онога што другима остаде и тако пређосмо велико море за две недеље. У Новом Јорку не нађосмо посла, него рекоше да идемо даље. Богатоме бог два пута дели, а сиротиња пут под ноге... И потрошисмо последњи новац. Неки наши што их ту нађосмо кажу да идемо на весту (запад) — тамо мајсторе као што смо ми траже. (Краљ је умео да прави секире, ексере, да поправља пушке и друго оружје и да израђује разне предмете од гвожђа. То је научио код свог кума у Чабру, где је била развијена радиност те врсте)“.

Злата као у нас камена

Одломак дневника из фебруара 1853 године:

„Зима јака. Ми смо кренули на језера, од њих једно зову Горње, а сасвим залеђено. У месту Дулут, у земљи Минесори, радили два месеца, и црвене људе први пут видели. Од њих добили крзна, а за узврат поправисмо неколико пушака и саградисмо доста ствари од гвожђа...“

„Април 1853: ... И нађосмо се опет наших. Нас два из старине, (Краљ и његов кум) и три Винодолца. Један од њих, Иван, рече: „Ајдемо, браћо, кад смо наши заједно, на другу страну света где је Мирно Море. Кажу: земље има много и злата као у нас камена. Пођосмо...“

„Август, 1853: Мучно је. До Мирног Мора далеко. Сад радимо у Фортиу и (тврђави) Пеку, на реци Мисури. Мајко моја, далеко ли си. Да ли жудиш за својим сином. Земља је ово Монтана, и у њој покопасмо кума. Дуго је венуо док није свенуо. Тешко ми је, оплакасмо га, а ја највише. Да нејдемо даље, говоре солдати у Фортици, јер црвени људи држе све путеве за Мирно Море... Па се договорисмо да ипак пођемо...“

„Почетак октобра, 1853: У Орегону на Тихо Море стигосмо, од нас пет који смо пошли — два, у Нови Порат (Њупорт). Из Фортице Пека пођосмо са стотине кола, пуних онима што траже срећу, али сви не стигосмо онамо куд наумисмо. Бијаше велике невоље с црвеним људима, и многи од наших погибоше, па тако и наша два дична брата Винодолца. Од њих узеше косу и кожу са главе, а ми их покопасмо како је ред. Винодол, плачи за својим синовима, никада их више видети нећеш...“

Жудео је за родним крајем

Потом Јосип Краљ бележи само места, готово током десет година, где се налазио и шта је где радио и колико је зарадио. Тражећи злато по Калифорнији, види се из забележака, он је имао и успеха. Иначе, углавном, се бавио својим занатом, обилазећи пуста насеља дуж обала Тихог Океана од Портланда до Сан Дијега.

Стекао је прилично новца и жудео је „када буде човек имућни“ да се врати у свој родни крај. Али десила се невоља. С једном групом копача злата и ловаца Краљ је кренуо у унутрашњост Неваде, јер се прочуло да има налазишта злата која још нису коришћена. Нешто од свог уштеђеног новца похрањено је код једног пријатеља у Сан Франциску, а остали је уложио у посао. После неколико месеци пешачења кроз пусте пределе Неваде — ову групу напали су Индијанци Чејени, разбили је, опљачкали и уништили. Пуким случајем Краљ у овом препаду није погинуо. Чејени су га заробили и држали у ропству пуне две године. Код Чејена је наш Мркопољац радио свој стари занат и био од велике користи ратничком индијанском племену. Чејени су га чак водили у своје ратничке походе будно мотрећи и пазећи на драгоценог „бледоликог човека“, који је умео да „лечи убојно оружје“ и да од гвожђа израђује ванредно корисне ствари.

Последње путовање

У једном окршају са америчком војном коњицом, у коме су Чејени били поражени, Краљ је успео да се домогне слободе и да се врати у Сан Франциско, али без игде ичега, осим оног малог дела своје уштеђевине коју је похранио код пријатеља.

Сад је опет требало све почети изнова. И Јосип Краљ, познат као Џозеф Кинг, није дуго мировао. После неколико месеци боравка у Сан Франциску, он се одлучио да поново пође у потрагу за златом, јер се прочуло да су откривене нове богате жице у Сијери Невади. Пре тога он је с аустриским конзулом у Сан Франциску уредио све своје животне ствари, мислећи углавном на своје у старом крају које већ одавна није видео, нити је ишта о њима чуо. И пошао је на свој последњи пут с кога се више никада није вратио.

Међутим, његове забелешке говоре о чудесним судбинама наших људи у далеком непознатом свету и о њиховим чежњама за родним крајем који су морали да напуштају због мукотрпног и тешког живота.

НАЈМАЊИ ЧОВЕК НА СВЕТУ

Хенри Беренс има 62 године, пореклом је Немац, рођен је у Бразилији, обишао је све континенте показујући се пред публиком многобројних циркуса, висок је око 75 сантиметара а тежак свега 14,5 килограма. Он деценијама носи титулу најмањег човека на свету.

Овај „Лилипутанац“ међу „Гуливерима“ сваког дана мора да савлада велик број препрека које за нормалне људе не претстављају никакву тешкоћу. Не може дуго да пешачи, јер сто метара за њега претстављају „километар“. Тешко му је да отвори кућна врата а сваки степеник износи скоро половину његове висине. Мада је обичан пас за њега као коњ, воли животиње, па чак и коње, иако су они за њега високи као за нас слонови.

СТАР 62 ГОДИН Е — ТЕЖАК 14 КИЛОГРАМА

Отац и мати Хенри Беренса били су нормални људи. Чак и он, док је био дете, није се ничим одвајао од својих вршњака. Али, у другој години живота наједном је престао да расте.

Кад је навршио 20 година, а нарочито пошто је изгубио родитеље, Бернс упознаје горак живот, јер су се пред њим затварала сва врата. Напустио је Бразилију и отпутовао за Венецуелу. Његов животни проблем био је решен тек пошто се упознао са једним импресаријем за патуљке. У друштву своје сабраће, осећао се срећан. Имали су свог обућара, свог кројача, појављивали су се пред публиком и без понижења зарађивали хлеб.

На једној турнеји по Европи нашао је себи жену. Ему, 25 сантиметара вишу од њега, са којом је и данас у браку. Њиховом венчању присуствовало је веома много света. Да их радознала публика не угуши, брачни пар је морао после венчања да побегне кроз један споредан излаз.

Хенри Беренс, говори шпански, португалски, енглески и немачки. Настањен је у граду Вортингу, у енглеској провинцији Сасекс.

Не знају за вртоглавицу

У грађевинском предузећу у Монтреалу једног дана руководиоци су запазили да помоћни радници Индијанци, припадници племена Моахавк, из оближњег резервата, не осећају вртоглавицу када се налазе на великим висинама. Тамо се слободно крећу као да ходају по равној земљи. То је „одлучило судбину овог племена“; сви његови чланови запослили су се у високоградњи, а то је посао који се у Америци најбоље плаћа. Они су запослени увек када се граде мостови изнад кањона, када се подижу облакодери и свуда где на вртоглавим висинама треба да буду постављене челичне конструкције.

★

Досад непознати

Збирку рукописа Бетовена досад непознату, која износи 186 страна, сада штампа једно московско издавачко предузеће. Рукописи потичу из заоставштине руског мецене Вилгарског који је лично познавао Бетовена. Књига ће ускоро изаћи из штампе.

Досетљиви фудбалери

У једном местанцу у Баварској одиграна је пријатељска фудбалска утакмица на којој су голови пљуштали као од шале: све до резултата 20:19. А тада, у 72 минуту, два гледаоца, узбуђена, скочила су са својих места и завапила: „Станите“! Фудбалери су стали као укопани, јер су сви знали какав их поклон чека. Наиме, прекид утакмице тражила су два крчмара, јер је сваки свом тиму обећао по буре пива за сваки постигнути гол, а један није знао за обећање оног другог.

★

„Слушачи“ из Парме

У граду Парми, одакле потиче чувени сир пармезан, у радионицама за израду сира запослени су специјални службеници, такозвани „слушачи сира“. То су веома искусни људи, изванредно изоштреног слуха, који малим сребрним чекићима ударају по кори сира и на основу звука који притом настаје одређују да ли је сир довољно узрео.

ТУ И ТАМО КРУЖЕ ПРИЧЕ...

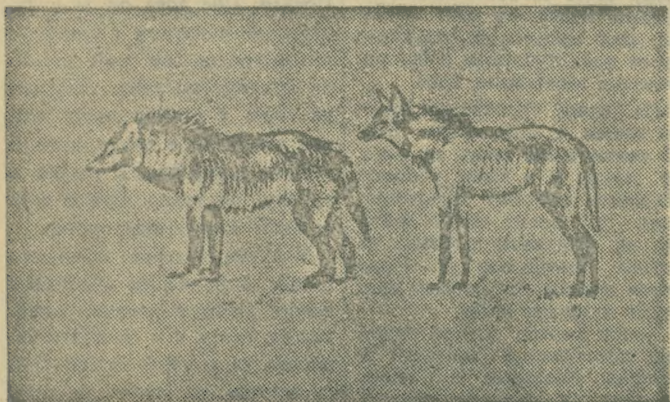

ЈЕДИНА „НЕПОЗНАТА" ЖИВОТИЊА ЧИЈА ФОТОГРАФИЈА ПОСТОЈИ. ТО ЈЕ AMERANTKOPOIDES LOYSI КОГА ЈЕ ОТКРИО ШВАЈЦАРСКИ БИОЛОГ ФРАНСОА ДЕ ЛОЈС 1917 ГОДИНЕ, ИСТРАЖУЈУЋИ ПЛАНИНСКЕ КРАЈЕВЕ НА ГРАНИЦАМА КОЛУМБИЈЕ И ВЕНЕЦУЕЛЕ

Живимо у доба када је циновска панда исто тако добро позната као, рецимо, и нека домаћа животиња. Постоје и играчке у облику панде, фотографије у књигама и новинама, као и живе панде у зоолошким вртовима.

Први податак о панди, о месождеру налик на медведа који живи на Хималајима, потиче из једног рукописа из 621 године за време владе првог цара из кинеске династије Цанг. До марта 1869 године, панда је, међутим, сматран за животињу која постоји само у легендама. Случај је открио постојање ове животиње.

Пјер Давид, француски мисионар, једног дана пио је чај с неким земљопоседником у Сечвану, када је у кући домаћина приметио кожу „бело-црног" медведа, о коме је више пута слушао разне приче, али у чије постојање није веровао. Одмах се дао на посао да некако пронађе ову животињу. После дванаест дана кинески ловци су му донели младунче панде. Ухватили су га живо, али да би га лакше донели убили су га. Мисионар је затражио кожу, па је на основу ње извршена реконструкција. Располагало се драгоценим податком: правим изгледом панде и чињеницом да она постоји.

ПОГЛЕД С БОКА НА ТЕЛО ВУКА СА АНДА (ЛЕВО) И НА ВУКА СА ПАМПАСА

Од 1870 до 1915 године многи истраживачи и научници трагали су за живом пандом, али сви ти напори и покушаји остајали су без успеха. Тада је др Вајголд повео експедицију у југозападни Тибет. Том приликом чланови експедиције успели су да виде ову ретку животињу. Ухваћено је једно младунче, али је оно живело свега неколико дана. Тек 1938 године зоолошки врт у Чикагу добио је прву живу циновску панду.

★

Познато је да су научници на основу нађених фосила успели да реконструишу многе изумрле животиње. Али постоје случајеви, мада врло ретки, да су неке давно изумрле животиње откривене само помоћу једног јединог нађеног остатка. Например, крволочни вук, који је некад био страх и трепет у шумама јужноамеричких Анда, сачуван је за науку захваљујући једној јединој кожи коју је 1926 године у Буенос Аиресу открио неки препродавац кожа. На основу тог крзна добијен је изглед и описана је ова животиња.

Једине трагове о постојању човеколиког мајмуна у Венецуели „амерантропоидес лојси" пронашао је швајцарски геолог Франсоа де Лојс 1917 године, приликом истраживања планина на граници између Колумбије и Венецуеле. На основу нађених остатака он је успео да направи и фотографски снимак „непознате" животиње.

У току последњих 140 година истраживачи и научници успели су да пронађу многе животиње за које се веровало да припадају само царству фосила. Славни француски анатомист Жорж Кивије, 1819 рекао је: „Постоји мало наде да се открију нове врсте циновских четвороножаца". Тих година његов ученик Диард послао му је из Индије цртеж једне дотада непознате животиње — тапира, пропраћен речима: „Када сам први пут видео тапира, зачудио сам се како једна тако велика животиња раније није откривена. Тапир је у шумама Индије чест као и слон или носорог".

★

И, стварно, ускоро су истраживачи својим открићима демантовали Кивијеа: године 1835 откривен је мајмун гелада, највећи из породице бабуна, 1843 — пигмејски нилски коњ, 1847 — горила, 1850 шомбуршки јелен, 1869 — циновска панда, 1870 мајмун са затупастим носем, и тако даље. У доба Кивијеа било је познато 386 разних врста сисара и 765 врста птица; године 1939 скала познатих примерака попела се на око 13.000 сисара и 28.000 птица, док је данас и овај број повећан.

★

Јасно је да још увек известан број великих животиња живи у мору и да њихово откривање можемо са сигурношћу да очекујемо. Али исто тако смо наклоњени да верујемо да је каталог великих животиња, које живе на Земљи, скоро закључен. Међутим, још увек ту и тамо круже приче о постојању неких „чудних" животиња.

ВУК СА АНДА (ЛЕВО) У ПОРЕЂЕЊУ СА ВУКОМ ИЗ ПАМПАСА. ВУК СА АНДА ОПИСАН ЈЕ И РЕКОНСТРУИСАН ПРЕМА ЈЕДНОЈ КОЖИ НАЂЕНОЈ КОД НЕКОГ ТРГОВЦА У БУЕНОС АИРЕСУ 1926 ГОДИНЕ

Такве податке не треба преувеличавати, јер су често посреди добро познате животиње виђене под необичним условима, што наравно узбуђује машту очевидаца. Али, и поред све опрезности, наука мора да прима и испитује трагове „живих фосила". Тако например пигмејци из Конга дуго година су описивали неку чудну животињу — окапи. Нико им није веровао да постоји животиња која личи на жирафу и коња. Уствари на једном старом египатском цртежу, који потиче 3.000 година пре наше ере, нацртана је и ова животиња.

ВЕЛИКЕ ГРЕШКЕ НА МАЛИМ СЛИКАМА

Нигде, вероватно, грешке не промакну непримећене тако лако као на малим сликама на поштанским маркама. Тачније речено, остају непримећене све док не буде сувише касно да се исправе.

Године 1921, Вајмарска република издала је серију марака на којима су била приказана разна занимања. На тим маркама ковач и рудар претстављени су као леваци. Поред тога, људи који се разумеју у ковачке послове замерили су што на једној од тих марака на једном наковњу раде четири човека, што је практички немогућно. Још једна замерка истој марци: ковачи при раду не заврћу рукаве од кошуље као сви остали људи, напоље, већ унутра јер увек постоји опасност да нека варница упадне у набор на рукаву.

Једна чехословачка марка из 1918 године показује чувене прашке Храдчане при сунчевом изласку. Марка је лепо израђена, али на њој сунце излази на — западу.

Свакож филателисти добро је позната француска серија марака са сликом „Маријане" као сејачице. Она се први пут појавила 1903 године и на њој сејачица баца семе — против ветра.

Године 1925 издата је у Пољској једна поморска серија марака. На једној од тих марака претстављен је једрењак на каквом ниједан поморац не би запловио: сликар, очигледно, није много знао о једрима и конопцима који држе једра. Поред тога, на марци се таласи и једра нису „споразумели" о правцу дувања ветра.

ИРСКА БАЈКА

WALT DISNEY

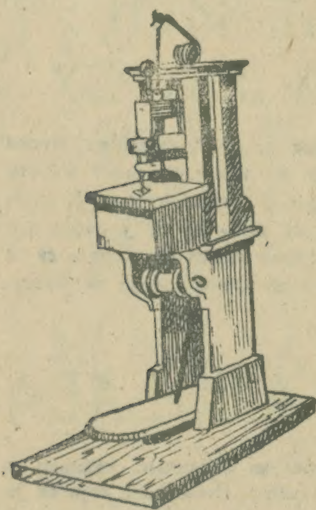

ПАТЕНТИ

ПРВА ШИВАЋА МАШИНА ТИМОНИЈЕА (1830)

У прошлости нису били ретки случајеви да аутор неког проналаска живи и умире у беди, док се богате они који су тај проналазак умели да искористе, захваљујући новцу или другим средствима којима су располагали. Чак и кад је проналазач био у могућности да се користи својим изумом, да га производи и продаје, он није могао спречити сваког другог да то исто чини. Па пошто су по правилу проналазачи били економски слабији од разних фабриканата то су ови лако успевали да их угуше.

Прве заштите

Досадашње, у појединостима разрађене, заштите права проналазача није се дошло одједном, већ постепеним развојем, после више векова.

Првобитно, када се схватала важност проналазачке делатности, поједини проналазачи добијали су посебно право, да само они сами могу користити свој проналазак неку нову или усавршену направу или поступак за производњу неког производа. Једну од првих привилегија ове врсте добио је Абел Фулон 7 јуна 1551, у Француској за проналазак нарочите врсте штампарских слова. Одмах затим, 13 јуна исте године, опет у Француској, издато је „патентно писмо" Италијану Тезеју Муцију, према коме је стекао право „да он сам производи у току десет година све врсте стакла по венецијанском начину". Може се навести и један пример из каснијег времена, из 1659, када је сличну заштиту добио Жан Лакам за „тајну, коју је он пронашао, како се топи кварцни песак да би се од њега правили судови и стакло за огледала".

Ове повластице нису биле све истога типа, него се свакоме проналазачу у писму које би добио напомињало која права добија. Тако је неки Картије 1771 добио писмо у коме је стојало: „Његово Величанство, уверивши се у тачност ареометара које производи господин Картије... наређује да се ареометри које он производи употребљавају за испитивање ракије, шпиритуса и других алкохолних пића". То је значило да су се само његове направе могле употребљавати, па је проналазач на тај начин зарађивао.

И други европски владари давали су сличне повластице појединцима, по својој вољи, јер нису постојали законски прописи којима би се утврђивала права проналазача. Први пут је ово право законом признато у Енглеској 1623. Једним актом парламента обезбеђено је проналазачима искључиво право искоришћавања проналаска у току 14 година. Парламент је уствари само потврдио дотадашњу праксу у погледу трајања заштите, само што добијање ове заштите није више зависило од краљеве добре воље. У Сједињеним Америчким Државама конгрес је 1776 прогласио заштиту проналазача као једно од права човека, док је закон о томе донет тек 1790. У Француској је, као и у Енглеској, проналазач могао добити повластицу од краља. Пошто су револуционари од 1789 прогласили укидање свих повластица, изгледало је неко време да ће у тој земљи проналазачи лоше проћи. Али убрзо је народна скупштина прогласила да је „право проналазача најнеповредивија, најсветија, најзаконитија и најличнија својина", па је 1791 донет први закон о заштити проналазачких права. После ове три земље и остале индустриски развијене земље у Европи регулисале су путем закона право проналазача.

Шта је патент

Израз патент долази од латинске речи patens, што значи отворен. У Средњем веку, а и почетком новога, patentes litterae беху исправе у облику отвореног писма које су, када би се издавале поједином лицу потврђивале неко његово право, например, на звање или чин у војсци. Отуда су и исправе којима се проналазачу зајемчавало право на коришћење проналаска исто тако називане. У скраћеном облику патент у новије време мисли се такође на право које се даје некоме лицу да може искључиво располагати својим проналаском на извесно време. По истеку тога времена, најчешће око 15 година, како у којој држави, проналазак постаје општа својина и свако се може њиме користити.

Године 1873 одржан је у Бечу први Међународни патентни конгрес на коме се расправљало о бољој заштити права проналазача у другим земљама. Учесници су апеловали на државе да уједначе своје законодавство, како би се олакшало проналазачима да своје право могу користити и у страним земљама. Десет година касније, на конференцији која је одржана у Паризу 1883 ова жеља била је углавном остварена. Основана је Међународна унија за заштиту индустриске својине, а међународном конвенцијом обезбеђено је проналазачима уживање у свима земљама чланицама Уније истих права која имају и у својој земљи. И Србија је била чланица Међународне уније, иако није имала своје посебно национално законодавство о заштити патената.

Број патената

Велики полет индустрије у XIX и XX веку и обезбеђена заштита проналазачких права учинише да се проналазачка делатност нагло развије. Ово се најбоље види из броја патената који су пријављени и одобрени у појединим земљама.

Сваки одобрени и регистровани патент у некој земљи добије свој редни број. Ови бројеви никад се не понављају, већ стално расту, тако да последњи редни број показује колико је у некој земљи било одобрених патената од времена када је донет закон о њиховој заштити. Тако је до августа 1959 издато патената у:

Швајцарској	339.314
Енглеској	821.600
Немачкој	1.063.990
Француској	1.045.425
САД	2.900.636

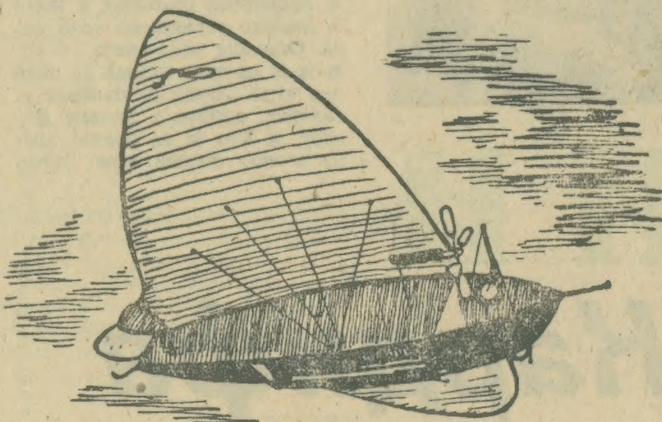
У нашој земљи озбиљнија пажња заштити проналазака обраћена је тек крајем 1920 године, пошто су донети законски прописи о заштити индустриске својине. Као и углавном свуда у свету, и код нас, свако ко пронађе ново техничко решење неког проблема, неку нову конструкцију или нови поступак за добијање неких материја, има право да то пријави и да тражи издавање патента. Патент се издаје само ако је проналазак нов и технички изводљив. Како се код нас од 1921 повећавао број пријављених патената види се из следећег прегледа:

1921	2111
1922	1289
1923	869
1924	1056
1925	894
1926	872
1927	1053
1928	1221
1929	1362
1930	1408
1931	1352
1932	1148
1933	1191
1934	1196
1935	1229
1936	1398
1937	1550
1938	1646
1939	1573
1940	1200
1941	720
1942	616
1943	636
1944	431
1945	95
1946	367
1947	369
1948	288
1949	218
1950	180
1951	265
1952	306
1953	613
1954	961
1955	1431
1956	1396
1957	1522
1958	1660

Сви пријављени патенти, разуме се, не бивају и одобрени. Известан проценат отпада зато што проналазак није нов. Често се дешава, наиме да неко потпуно самостално дође до неког проналаска и пријави га, у најдубљем уверењу да тако нешто дотле није постојало, а, уствари, до истог проналаска дошао је неко други пре њега, па пошто се патент издаје само ономе ко га први пријави, ниједан од каснијих проналазача не може добити патент.

Мањи проценат одбијених проналазака отпада на оне који нису технички изводљиви. То су углавном проналасци који се могу сврстати у групу „перпетуум мобиле". Проналазачи су често нешколовани људи, који не располажу потребним теориским знањем, иако су можда мајстори у својој струци. Зато лако могу пасти у заблуду и веровати да су пронашли неку направу или мотор који се може покретати без утрошка енергије, или који може дати више енергије него што је потребно за његов рад. Ово је, наравно противно физичким законима и не може се остварити.

Али и поред тога што се сви проналасци који се пријаве не одобре, види се како и у нашој земљи њихов број стално расте, те је укупни број одобрених патената од 1921 до данас премашио 21.000. Из наведених података такође се види како проналазачки рад мора знатно утицати на развој индустрије и привреде уопште, јер само у најразвијенијим земљама света има преко десет милиона одобрених патената.

МАКЕТА ЛЕТЕЋЕГ ВАЗДУШНОГ АПАРАТА ЗВАНОГ „АЕРОПЛАН" ПО КОНСТРУКЦИЈИ ПЕНОА И ГОШОА 1876 ГОДИНЕ).

Кредитне књижице за књиге

У Совјетском Савезу моћи ће да се добије кредитна књижица за куповину књига у књижарама. Са кредитном књижицом, у којој је записано име и презиме власника и место запослења, моћи ће да се набаве књиге на отплату. У свакој књижари запише се наслов књиге и цена, а књижара рачун доставља предузећу у коме је купац запослен. После тога благајна одбија дужнику сваког месеца одређену суму на име отплате.

☆

Биро за дадиље на Бродвеју постао је у неку руку меродаван за успех неког филма код публике. Наиме, људи који имају малу децу често не могу да их оставе и да оду у биоскоп, па се због тога обрате бироу за дадиље, које чувају децу док су они у биоскопу. Неки биоскопи утврђују успех филма према броју позива који је добио овај биро.

☆

Лажне зубе за краве израђује један дентиста из Небраске, у Америци, јер се приметило да краве уз храну поједу доста песка, па им се приликом жвакања зуби брзо кваре. Он прави лажне зубе од челика који не оксидише и који ће омогућити да краве храну боље „самељу" и да им се мање зуби кваре.

☆

Бетон ће бити заштићен од разног квара, ако се прелије једном течношћу израђеном на бази синтетичне смоле. Ова смеса се прелива преко бетонских плоча и упије се у све поре, а сипа се и у шупљине између самих плоча. Овакву течност употребљавају нека предузећа у Америци.

Крепосна осморка

Пре 45 година осмерац америчког Универзитета у Кембрицу, држава Масачусетс, победио је на познатој Ханлеј-регати у Лондону. Чланови победничке посаде тада су се заветовали један другом да ће убудуће увек заједно веслати догод сва осморица за то буду способни. И остали су верни том обећању. Већ 45 година они непрекидно, бар четири пута годишње, ускоче у један чамац и „одвеслају једну регату". Крепосна осморица надају се да ће још дуго одржати своју традицију.

КАСНО КАЈАЊЕ

Место Абрешвиј, у источној Француској, пријатно је и окружено јеловом шумом. Једног дана тамо се десио занимљив случај. Наиме, неки мештанин кренуо је да лови дивље вепрове и успео је да убије три. Али, док је стајао над непомичним телом трећег вепра, из траве се помолило мало прасенце, које на ловца није обраћало пажњу, него је почело да се врти око тела своје мртве мајке. То га је јако узбудило. Осетио је грижу савести. Плашећи се да прасенце само не пропадне у шуми, узео га је и однео својој кући. Оно се није опирало. Код куће су га сви с радошћу дочекали, а нарочито ловчева четворогодишња девојчица, која је почела да га храни на цуцлу. Отада је прасе њен свакодневни друг у игри. Једина невоља девојчице је у томе што је прасенце много љубоморно на њену лутку, па чим нема никога у близини, оно шчепа лутку и склони је у траву. После тога враћа се кући да узме свој оброк и прави се невешто као да се није ништа догодило. Ово прасенце је прави љубимац не само девојчице и њених укућана него и свих становника места, а нарочито деце.

ПРОНАЛАЗАЧИ

ТЕЛЕВИЗИЈА

Данас је телевизија веома распрострањена, а програм је толико разноврстан да се могу пратити све могуће вести и догађаји из целог света, што свакоме помаже да усаврши себе и упозна кретање културе и науке.

Пошто се ослободио материјалних брига, био је у могућности да ствара разне конструкције телевизора, које су други већ производили. Упоређивао их је са својима, али није био задовољан. Није жалио труда и зато је успео да усаврши телевизију.

Ален ди Мон је претворио грубу катодну цев у основу модерне телевизије, радара и инструмената као што је апарат за мерење откуцаја срца, решавање математичких проблема и друго. Данас он ради на усавршавању електронике пред којом су неограничене могућности.

ЏИН из Кардифа

Када је Џорџ Хул напустио своју презадужену фарму у Бингхамтону, на којој је садио дуван, бежећи од дужника, кренуо је 1868 године на Запад привучен причама копача злата. Али он није успео да открије златоносна поља. Препуштен сам себи, у очајању, синула му је идеја како ће откопати не злато — већ готов новац. Своју замисао је и остварио. Џорџ Хул познат је као творац џина из Кардифа, с којим је успео да превари цео свет.

Како се то десило?

Путујући на Запад, у трагању за својом срећом, једне ноћи Хул се задржао у граду Аклеју, у држави Ајови. Закуцао је на врата своје сестре. Ту је он затекао и неког свештеника, који је, такође, био на пропутовању. За време вечере свештеник је између осталог, причао и о џиновима који су некада својим корацима од „седам миља" корачали земљом. И док су сви помно слушали, Хул је почео да доказује да џинови нису постојали, а онда је изненада заћутао. Синула му је велика идеја: људи верују у свашта.

Хул је још раније чуо о скамењеном дрвећу. Зашто онда да не буде и човек — џин који се у току векова скаменио у свом гробу? У близини насеља за изградњу железничке пруге видео је гипсана корита, направљена од кречњачких стена. Неколицини радника донео је буре пива, као награду што ће му извадити један велики камени блок дуг 4 и широк 1,30 метара.

Стена је била тешка преко три тоне. Хул ју је увио у платно. Коњским запрегама на нарочитим колима камен је превезен до железничке станице. Он је објаснио да му је камен потребан да би израдио монументални споменик. Ускоро је камен превезен у Чикаго и смештен у радионицу једног каменоресца. Хул је дао нацрт како да се у камену изреже фигура џиновског човека. Каменорезац је уз помоћ два помоћника успео да у мекој кречњачкој стени направи фигуру дугу 4 метра, на чијем се лицу јасно видела патња коју је џин преживео у „смртној агонији" — како је то Хул тражио.

Да би се на кожи џина створиле што верније поре, израђен је специјалан чекић, помоћу кога је то и остварено. Да би статуа изгледала стара, каменорезац ју је трљао песком, мастилом и ацидом. Неочекивано на камену су се појавиле и линије које су потсећале на вене.

У Кардифу, држава Њујорк, један Хулов рођак, Вилијем Невел имао је фарму. За извесну суму новца он је пристао да се џин закопа на његовом имању. Новембра 1868 године Хул, Невел и два његова пријатеља ископали су гробницу за колоса тешког око 1600 килограма, положили су доле статуу и затим је земљом поново пажљиво затрпали.

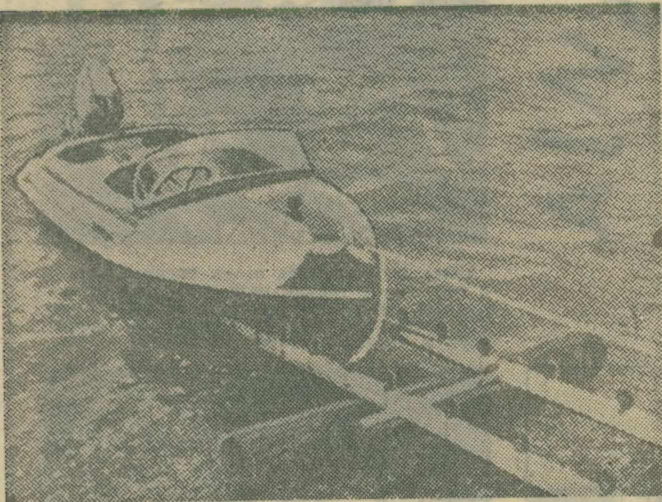
Тада је објављено: у Кардифу, на једној фарми, случајно је пронађена гробница у којој је лежало скамењено тело џина. Огромна маса света похрлила је са свих страна да види ово чудо. Људи су плаћали улазнице, зурили у камену фигуру, и Хул је за кратко време згрнуо велике паре. Затим је пренео и изложио џина у Бостону.

Откопавање скамењеног џина у Кардифу није само узбудило машту обичних људи, већ је вест о томе допрла и у научне кругове. Са разних универзитета и из музеја долазили су научници да виде, како су говорили, не скамењеног џина, већ античку статуу. Хулу је то добро дошло и њихове коментаре искористио је у рекламне сврхе. Најзад, 1870 године О. К. Марш, професор са Јелског универзитета, детаљно је испитао „кардифског џина". Он је запазио да је патина на камену створена вештачким путем, употребом хемиских средстава, а такође је приметио да то није никаква античка статуа. Вест се брзо проширила. Тада су се и људи, који су некада радили на изградњи железничке пруге у Ајови, сетили да је Хул код њих некада наручио огроман камени блок.

Али Хулу то више није било важно. Он је успео да за ово време згрне новац и да се обогати. Свог „кардифског џина" продао је једном путујућем циркусу.

Међутим, новац како му је дошао, тако је и отишао. Немајући пословног искуства, он је 1873 године сав свој иметак страћио. Тада је покушао да „открије" другог џина, сада у Калифорнији, али људи овој превари нису насели. Хул је затим отпутовао у Енглеску, где му се сваки траг изгубио, остављајући за собом само сећање на „кардифског џина", с којим је успео да направи обману каква се не памти.

ИЗВЛАЧЕЊЕ ЧАМЦА НА СУВО

Две греде на точковима који се котрљају под чамцем могу олакшати извлачење већег чамца на суво без опасности да се оштети. За извлачење се може користити и мали електрични мотор.

КУЋЕ-КАМЕЛЕОНИ

У васионској технолошкој лабораторији у САД сада се ради на добијању боје која се на различитим температурама мења. На вишој температури боја постаје светла и одбија сунчеве зраке, а на нижој прелази у тамну и упија топле сунчеве зраке. На тај начин температура ће у сателиту остати релативно стална, па ће то спречити оштећење разних инструмената услед промене температуре.

Стручњаци су пронашли 35 супстанци које имају ову „камелеонску" могућност да промене боју. Овим супстанцама моћи ће да се боје куће. Под топлим летњим зрацима боја ће прелазити из свеже зелене у бледожуту. На овај начин хемикалија ће „аутоматски" смањивати загревање зидова. Зими ће се претворити у тамнозелену и тада ће упијати топле сунчеве зраке.

ЖИВОТИЊЕ МОГУ ЖИВЕТИ НА МАРСУ?

Експерименти са животињама које су извршили руски научници на Хималајима показују да животиње могу живети на Марсу, тврди Лојд Мод, професор астрономије на Колумбија универзитету. У извештају се каже да су у лабораторији на Хималајима створени услови какви су, верује се, и на Марсу, па је то, можда, кључ и за живот човека на Марсу.

★

И ТО СЕ КАЖЊАВА

Џон Џордан, некадашњи џокеј из Селфорда, кажњен је због прекорачења брзине — у јахању. Полицајац који га је пратио мотором пријавио је судији „прекршај" овим речима: „Џордан је терао свог коња да трчи 40 км на час". Уследила је и казна: две фунте.

★

ОДМОР ЈЕ ЛЕК

Становници главног града Јапана запрепастили су се кад су сазнали да саобраћајних несрећа у центру града има трипут више у току последње три године. Шта треба предузети да би се обезбедио градски саобраћај — на изванредан начин је решио претседник токиског аутобуског друштва Мотоји Хатано. По његовом мишљењу шоферима је неопходно смирење. Зато их у групама, на смену, шаље у Камакуру, где се потпуно одмарају. Тек пошто се сасвим окрепе враћају се на посао.

ПЕГАЗ ТРАЖИ ХИДРУ

ЦРТА Л. ФИШЕР

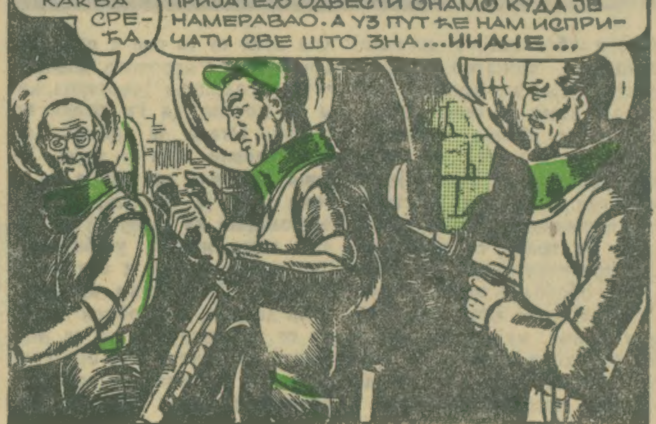

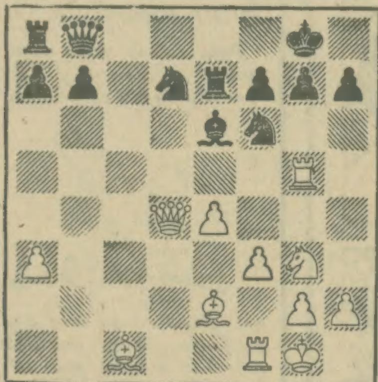

Учимо шах

LXXXIX

Пешаци око краља, то је његова стража, његови лични чувари. Ако се та стража растури, краљ обично страда.

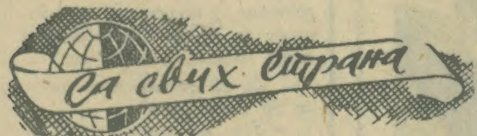

Овако је изгледала позиција у партији коју су Ботвиник и Керес одиграли на меч-турниру за првенство света 1948 године. Да би разбио пешачку одбрану црног краља, Ботвиник се решава да жртвује топа:

1. Тг5:г7+ Кг8:г7
2. Сг3—х5+ Кг7—г6
3. Дд4—е3!

Керес предаје, јер се налази пред матом.

Анализа показује да би Керес изгубио партију и да је, место Кг7—г6, повукао Кг7—ф8. Ботвиник је израчунао да ће ударом у пешачки зид испред црног краља сигурно добити партију и није се преварио у рачуну.

СУНЦЕ У БОЦАМА — На Техничком факултету у Калифорнији су конструисали „сунце у боцама“. На овај начин треба да се добију нове фреквенце код радио таласа за радио апарате који не би били већи од џепног сата. „Сунце у боци“ је уствари вакуумска цев испуњена гасом живе и сребра. Кад се кроз овај гас пусти електрична струја он се прегрејане „атмосфере“. Користећи ове особине „сунца у боцама“ стручњаци се надају да ће добити нове микроталасе.

СТУДЕНТСКИ РЕАКТОР — У Сједињеним Државама конструисан је нов реактор широк и висок три метра који може веома лако да се склопи и расклопи. Потребна су само три дана да би се он склопио и пустио у рад. Уранијумово језгро у реактору је добро изоловано и лако се преноси. Пошто је предвиђен за практичне вежбе студената, назван је „студентски реактор“. По његовом типу израђена је још једна врста реактора познатог под именом „портабл реактор“ а служиће за изградњу малих атомских електричних централа на Северном и Јужном полу.

АУТОМОБИЛСКИ РАДАР — У Великој Британији је усавршен систем аутоматског управљања аутомобилима. У колима је уграђен мали али веома осетљив радар. Аутоматски се управља колима на тај начин што нарочити апарат, прикопчан за радар, следи линију специјално обојену и повучену с обе стране пута. Овај апарат је у стању да „види“ кривину на читавих 1500 метара раније и да то „објави“, тако да аутоматски управљач има времена да реагује. Сем тога овај апарат бележи сваки нагиб и успон на путу, па се аутоматски мења и брзина а по потреби ступају у дејство и кочнице.

МИКРОЂУБРИВА ОД СТАКЛА — После дугих опита, у Совјетском Савезу је стручњацима пошло за руком да произведу такозвана фритомикрођубрива од стакла, цинка, мангана, молибдена и других руда. Резултати су били изненађујући јер је добијена много већа летина кукуруза, јечма, поврћа и воћа него када су употребљавана обична ђубрива. За разлику од осталих, фритођубрива се равномерно ресорбују у земљи, па су постигнути нарочито велики резултати код вишегодишњих биљака. Као сировина за производњу ових ђубрива служе отпаци у индустрији стакла.

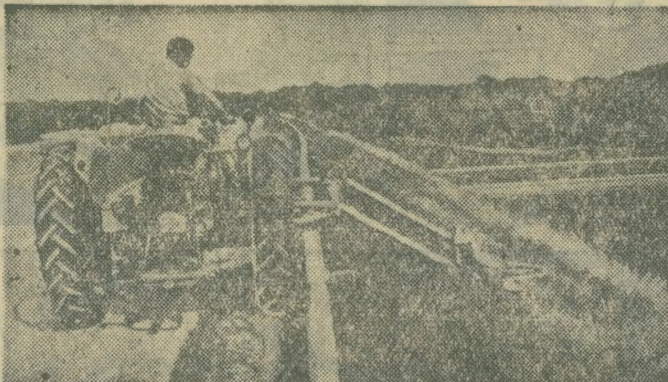
ТАПЕТЕ ЗА ЗАГРЕВАЊЕ — У Институту за хемиску технологију у Москви просторије се не загревају ни пећима ни радијаторима, већ специјалним тапетима којима су обложени зидови. У облоге од пластичне масе уграђени су уређаји за загревање, састављени од три слоја. Један од њих је електрични проводник, који, када се укључи струја, може да се загреје до 40 степени. Посебни регулатори одржавају стално исту температуру. Ови апарати ће бити искоришћени за загревање вагона, аутомобила и авиона.

ДНЕВНИК АНЕ ДОСТОЈЕВСКИ — Лењинова библиотека у Москви добила је још један драгоцен документ о Достојевском: Дневник његове жене Ане који је она водила стенограмима. Стручњацима института за руски језик у Лењинграду је после вишегодишњег рада пошло за руком да одгонетну стенограм стар готово сто година, јер је Ана Достојевска имала своје посебне знаке.

Да ли знате?

ОРИГАМИ

Многобројни људи у Америци сада су се јако заинтересовали за једну стару јапанску вештину која се назива оригами. Чак је у Њујорку почео да излази и један лист под именом „Оригамиан“. Ова вештина састоји се у савијању папира да би се добио облик животиње или неке сцене. Обичај је био да се ти облици животиња и сцена праве без лепка и да се не боје. Порекло ове вештине није утврђено и изгледа да је веома стара. Иначе, ова вештина се јако упражњава у Јапану где данашњи учитељи одобравају деци да употребе помало лепка и обележе понешто бојом. За ову вештину заинтересовао се поред осталих и Луис Карол писац „Алисе у земљи чуда“. Интересовање се проширило и на ђаке америчких школа, па су већ неки примерци смештени и у музеј ове специјалне вештине.

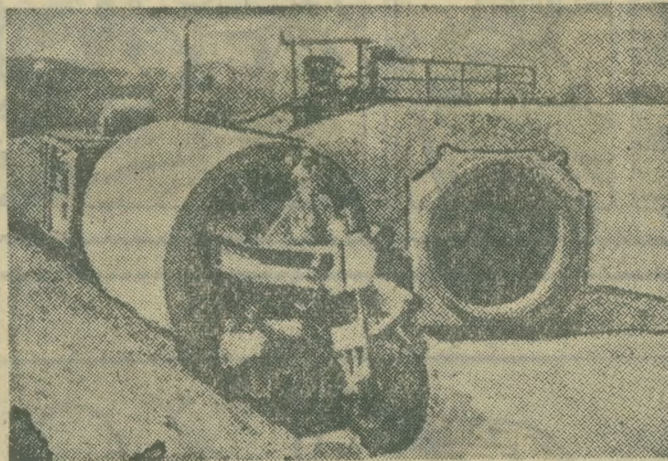

ЗА КОШЕЊЕ НА НАГИБУ

Новом хидрауличном косачицом може се косити трава на нагибу од 45 степени који је најчешћи поред путева и до 90 степени изнад хоризонталне равни. Шипке на којима је косачица могу се подићи 37 см изнад земље а да се не успори рад ножева. Ако при кошењу наиђе на неку препреку механизам се повлачи и обилази је.

БАТИСКАФ СЕ УСАВРШАВА

Батискаф француске морнарице убудуће ће бити снабдевен апаратима помоћу којих ће моћи да се лови риба на великим дубинама, као и други живи организми. Ти апарати имају облик широке цеви, а направљени су од плексигласа. Имају вентиле којима се управља помоћу електромагнета. Помоћу ових апарата не само да се лакше хвата риба него се може посматрати и њено кретање.

»Цевомобил« подиже делове тешке 68 тона

Ова машина, названа „цевомобил“, подиже, преноси и поставља тешке бетонске делове цеви од 68 тона у једној операцији. У току дана машина постави 15 оваквих делова. Она има четири точка позади и два напред. Машина се делимично увуче у цев, подигне је и одвуче до одређеног места.

ДУЖА ИЛИ КРАЋА ВЕЖБА

Да би човек био у форми потребно је да вежба свега шест секунди сматра доктор Артур Штајнхаус, професор психологије на једном америчком колеџу. Стари „минимум вежбања“ сада се знатно смањио, каже професор. Није потребно практиковати вежбе које се преносе преко радија. Он је утврдио у једној лабораторији да се мишићи могу развити за кратко време и то одлучним ритмом. Тако амерички морнари на подморницама сматрају да су довољно вежбали када спреме свој кревет ујутру, а да се не помакну више од неколико сантиметара.

Дедине вештине

Бројеви чаробних квадрата

320 326, 332, 336, 346, 350, 362, 370 374, 380, 388, 392, 406, 416, 422, 430, 434, 440, 446, 456.

Ове бројеве распореди у празна поља тако да збир у сваком реду — и усправно и водоравно буде 1933. То ћеш учинити лакше ако пазиш да у сваком реду буду по два броја која почињу четворком и по три броја која почињу тројком. Ако не знаш погледај слику 2.

		315		
				453
	411			
			399	
357				

сл 1

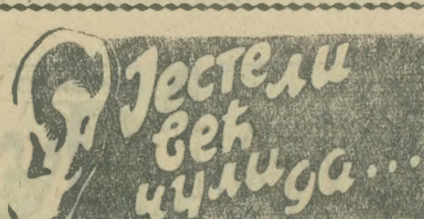
392	370	315	440	416
430	374	350	326	453
434	411	388	362	338
320	446	422	399	346
357	332	458	406	380

сл 2

ПОВРАТАК ИЗ ШЕТЊЕ

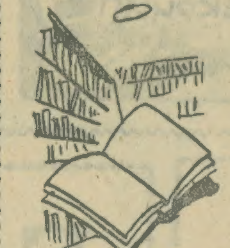
Враћајући се из шетње, Мини је изгубила један прилично скуп предмет. Хоћете ли јој помоћи да га нађе? То вам неће бити тешко. Кад запрните прави, видећете да је Мини изгубила ташну.

...још стари Вавилонци и Египћани јели су бели лук, и то не само због његовог укуса, већ и лековитих својстава. Савремена научна испитивања показала су да они нису нимало грешили и да су били у праву што су га сматрали лековитим.

...у области Магдана, у Сибиру, нађен је недавно грумен чистог злата тежак 2,8 килограма.

...Конгресна библиотека у Вашингтону, једна од највећи на свету, има полица за књиге чија укупна дужина износи преко 400 километара.

... у свету птица има више мужјака него женки.

...данашњи култивисани каранфил развио се од дивљег каранфила који је пре 2.000 година цветао на обалама Средоземног Мора.

...у многим градовима Бразилије важи овај саобраћајни пропис: „Пешаци који прелазе преко улице изван означених прелаза и притом буду прегажени сматрају се самоубицама са свим правним последицама“.

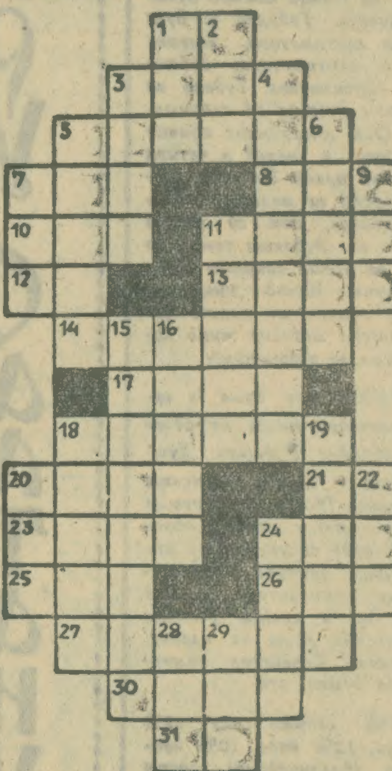
...у неким париским ресторанима муштерије могу да поруче шницлу са сопственим иницијалима.

...у старом Египту странци су сматрани нечистим бићима. Тако, например, Египћанин се никад не би послужио ножем једног странца, нити би окусио месо животиње заклане његовим ножем.

Водоравно: 1) хемиски знак за литијум; 3) покрајина у Енглеској; 5) француска књижевница (17 век); 7) врста тканине; 8) отац (слов.); 10) узвик при јуришу; 11) један занатлија; 12) хемиски знак за рутенијум; 13) женско име; 14) град у Италији; 17) град у Италији познат по кривом торњу; 18) део цртаћег прибора; 20) далматинско мушко име; 21) предлог; 23) град у Сирији; 24) врста јелена; 25) прилог за време; 26) похвална песма; 27) град у САД; 30) обала; 31) музичка нота.

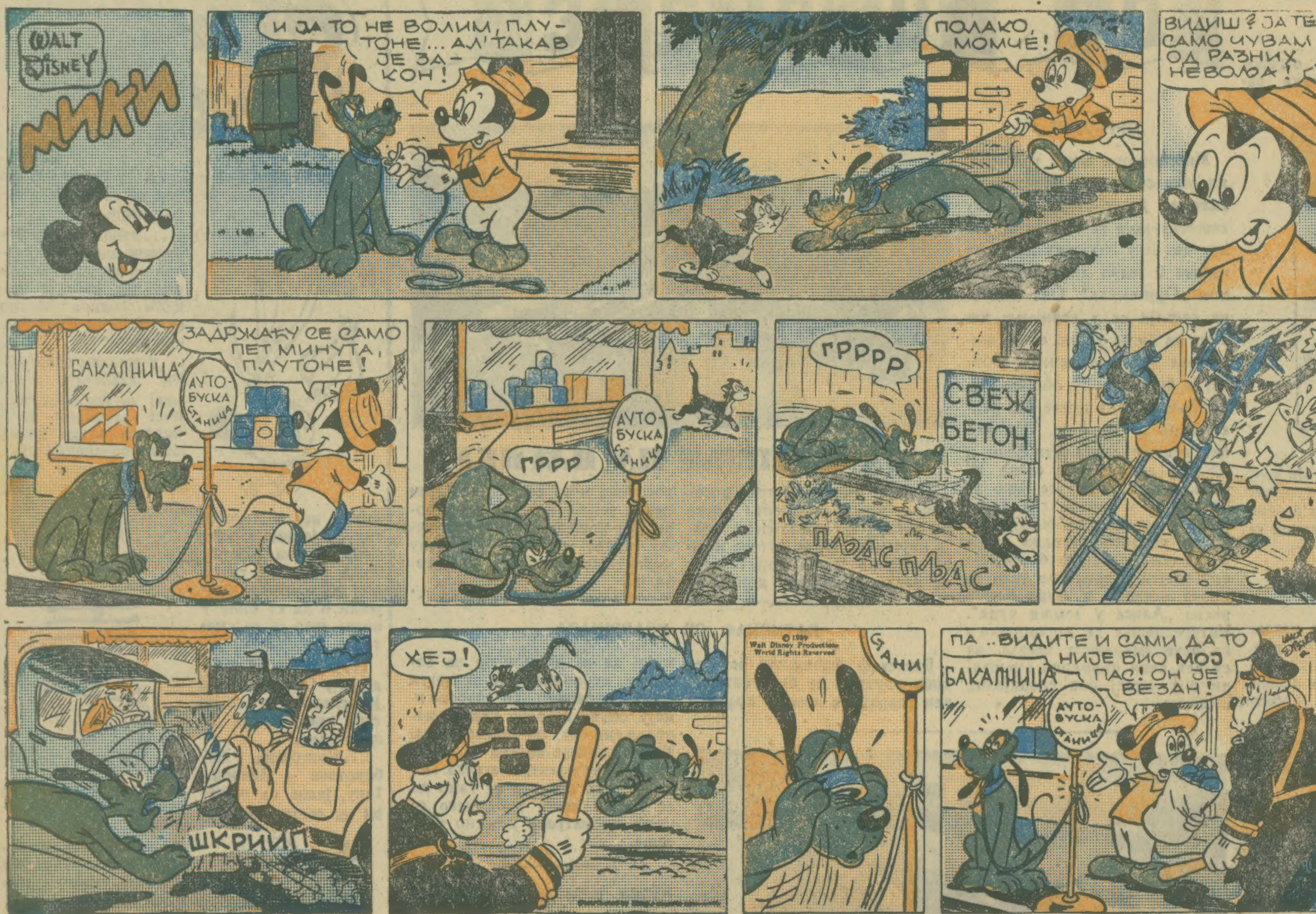
Усправно: 1) хватање и убијање дивљачи; 2) језеро у Северној Америци; 3) један четинар; 4) место у Србији; 5) лек против кашља; 6) део бициклистичке трке; 7) град у Француској; 9) папагај; 11) уплате; 15) фармацеут; 16) град у Француској; 18) ритмичка игра; 19) врста песме код античких народа; 20) шаховски термин; 22) и један и други; 24) река у Француској; 28) град у Немачкој; 29) показна заменица.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Адуа; 5) промби; 7) слога; 8) пб; 10) Пиза; 11) кер; 12) Ана; 13) море; 14) кк; 15) Тарим; 16) азурит; 18) амид; 19) замолан; 21) Усора; 23) ар; 24) Кири; 25) ухо; 26) ора; 27) Кнос; 28) рц; 29) Илири; 30) Идрија; 32) Тиса.

Усправно: 1) Ароза; 2) дога; 3) ума; 4) А(дамич) Б(ојан); 5) Глинка; 6) иперит; 7) Спак; 9) Брем; 11) корида; 13) марина; 15) тумори; 17) Замора; 19) Асирци; 20) Лахора; 21) укор; 23) Роси; 25) унија; 27) Клис; 29) Ири; 31) дг.

ОПЕТ НЕШТО О РАЈИ

Раја дошао весео кући из школе, па каже чика Паји:

— Да будем искрен, ни да-

нас нисам много знао у школи. Само, овога пута учитељ није био љут на мене већ на тебе. Лепо ми је рекао:

„Е, овако више не иде. Мораћу озбиљно да разговарам са господином Пајом Патком!" Ево, ти сада бери кожу на шиљак.

ШИЉА ЈЕ НАЗЕБАО

— Ха-ћи! — кину Шиља.

— Ух! Ала данас страшно кијаш! — узвикну Цица.

— Извини, — одговори Шиља, — али то је једини начин на који умем да кијам.

НАЈМАЊА МЕРА

Пера Ждера се није осећао најбоље и отишао лекару. Овај га је прегледао детаљно и пошто му се учинило да је одвише дебео за своје године, упитао га:

— Да ли сте ви увек имали 90 килограма?

— Не, не увек... Моја најмања мера била је три килограма.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је гадулка?

Шта је думка?

Шта хлеб садржи?

ОДГОВОР:

ГАДУЛКА је гудачки народни инструмент у облику крушке. Одомаћен је у источној Македонији и југоисточ-

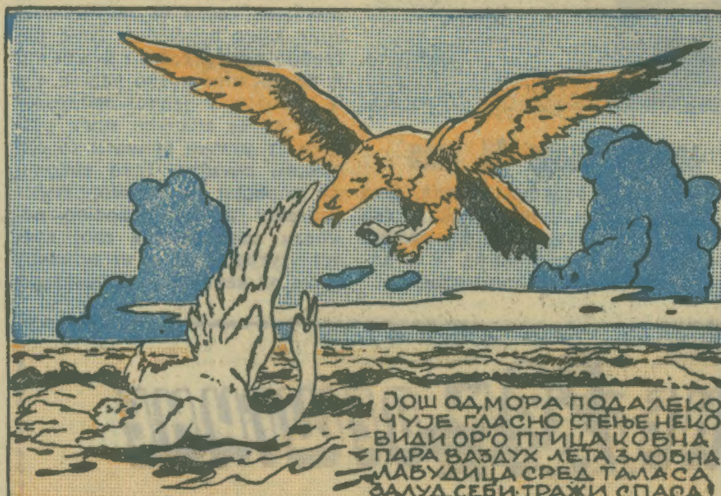

ној Србији. Гадулку праве сељаци из једног комада дудова дрвета. Гадулка је дуга 35—45 сантиметара, широка 14—16 сантиметара, дубока 4—6 сантиметара. Гудало са ручицом дуго је 54 сантиметра. Овај инструмент обично има три, а некад и четири жице од црева. На првој жици изводи се мелодија додиром ноката, док су остале жице са дубоким тоновима које за време свирања стално звуче. Испод жица од црева обично су напете одговарајуће металне жице које служе за резонанцију.

ДУМКА или дума је врста народне песме из области западне Украјине. Думке личе на баладе са епским мотивима (борбе са Турцима и Татарима) у лирској обради. Изводе се уз пратњу инструмента бандуре. Неки словенски композитори то име дали су и својим делима: Чајковски: Дума за клавир, Дворжак: Клавирска композиција думка, итд.

ХЛЕБ садржи око 65% скроба, 12% воде, 10% протеина (беланчевина), затим извесне количине шећера, декстрина, масти и минералних соли. Дакле, хлеб садржи све потребне хранљиве материје сем витамина и сматра се као најважнија храна.

БАЈКА О ЦАРУ САЛТАНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек. рач. број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају